

Prilog: Faksimil pisma

An

fü

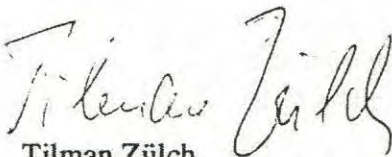
die Mitglieder der zur Zeit auf
dem Petersberg/Bonn tagenden Kontaktgruppe

Bonn, den 2. September 1995

Die über 200 Teilnehmer des Internationalen Kongresses zur Dokumentation des Völkermordes in Bosnien-Herzegowina vom 31. August bis zum 4. September in Bonn appellieren im Namen aller Opfer dringend an Sie, Bosnien-Herzegowina nicht zu teilen. Die Souveränität und die Unverletzbarkeit der Grenzen Bosnien-Herzegowinas müssen garantiert werden.

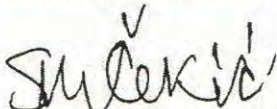
Wir bitten Sie dringend: Teilen Sie Bosnien-Herzegowina nicht. Ermöglichen Sie die Rückkehr aller Vertriebenen und Flüchtlinge.

An dem Internationalen Kongreß zur Dokumentation des Genozids in Bosnien-Herzegowina unter Schirmherrschaft der Präsidentin des Deutschen Bundestages, Rita Süßmuth, und Simon Wiesenthals stellen über 100 Experten aus aller Welt die Ergebnisse ihrer Untersuchungen über den Völkermord vor und diskutieren Friedenslösungen. An dem Kongreß nehmen 83 Journalisten von internationalen Medien teil.

Tilman Zülch

Bundesvorsitzender der Gesellschaft für bedrohte Völker

Prof. Smail Cekic

Direktor des Instituts für Internationales Recht

Prof. Zvonimir Separovic

Juristische Fakultät der Universität Zagreb

und Verbrechen gegen die Menschlichkeit, Sarajevo

**BONNSKA DEKLARACIJA O GENOCIDU
U BOSNI I HERCEGOVINI
(4. SEPTEMBAR 1995.)**

Internacionalni kongres za dokumentaciju genocida u Bosni i Hercegovini zasjedao je u Bonnu, Njemačka, od 31. avgusta do 4. septembra 1995., u organizaciji Gesellschaft für bedrohte Völker - Internacional, Göttingen, Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, te Human Rights Group for Bosnia, Kuala Lumpur, pod pokroviteljstvom prof. dr. Rite Zismut (Ritta Süßmuth), predsjednice njemačkog parlamenta, predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića i Simona Vizentala (Simon Wisenthal). Prisustvovalo je 165 stručnjaka, uključujući profesore, doktore, liječnike, znanstvenike, pravnike, novinare, svjedoke, te predstavnike organizacija za ljudska prava iz čitavog svijeta, kao i delegacije stručnjaka za dokumentaciju genocida i ratnih zločina iz Republike Bosne i Hercegovine.

Kongres nedvosmisleno osuđuje svako daljnje nastavljanje genocidnog djelovanja srpskih agresorskih snaga, usmjerenih prvenstveno protiv Bošnjaka, ali i protiv Hrvata, Roma, Židova i ostalih, čime se krši Konvencija o genocidu iz 1948., četiri Ženevske konvencije iz 1949., Povelja Ujedinjenih naroda i ostali izvori međunarodnog humanitarnog prava.

To genocidno djelovanje uključuje, između ostalog, sljedeće:

- masovno kolektivno pogublivanje bosanskih građana,
- masovno i sustavno silovanje bosanskih žena,
- masovno istjerivanje i deportiranje civila iz njihovih domova,
- osnivanje i vođenje koncentracionih logora,
- neprekidno bombardiranje bosanskih gradova i mjesta,
- namjerno ometanje djelovanja međunarodne humanitarne pomoći,
- uništavanje kulturnog i vjerskog nasljeđa u Republici Bosni i Hercegovini i

- uspostavljanje nečovječnih, po život opasnih uvjeta života bosanskog naroda.

Kongres zaključuje da gore spomenuti zločini genocida i ostala gruba kršenja međunarodnog humanitarnog prava koje čine srpske agresorske snage pretstavljaju sustavnu, unaprijed planiranu i politički vođenu kampanju usmjerenu na potpuno istrebljenje Bošnjaka.

Kongres osuđuje stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda što su propustili spriječiti genocid u Bosni i Hercegovini tokom protekle četiri godine u skladu sa zahtjevima Konvencije o genocidu. Stoga Kongres zaključuje da su stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda krive za pomaganje i podupiranje provođenja genocida.

Kongres zaključuje da bi trebalo razmotriti mogućnost pripisivanja osobne odgovornosti određenim pojedincima koji su odigrali ključnu ulogu u tom procesu, uključujući Butrosa Galija (Boutros Boutros-Ghali), Dejvida Ovena (David Owen), Jasušija Akašija (Yasushi Akashi) i Torvalda Stoltenberga (Thorvald Stoltenberg).

Kongres smatra da Vlada Republike Bosne i Hercegovine ima pravo povesti zakonske postupke pri Međunarodnom sudu pravde protiv stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda zbog kršenja Konvencije o genocidu iz 1948. i Konvencije o rasnoj diskriminaciji iz 1965. kako bi se ukinuo nezakoniti embargo na oružje i spriječila podjela Bosne i Hercegovine.

Kongres apelira na članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda da ukinu nezakoniti i genocidni embargo na oružje za Bosnu i Hercegovinu koji predstavlja daljnje kršenje člana 51 Povelje Ujedinjenih naroda. Bosanski narod ima temeljno pravo, u skladu s međunarodnim zakonom, da dobije adekvatno oružje potrebno da bi se odbranio od agresije, genocida i ratnih zločina. Kongres poziva čitavu svjetsku zajednicu da spriječi genocid u Bosni i Hercegovini u skladu sa članom 1 Konvencije o genocidu.

Kongres osuđuje plan Kontaktne skupine za Bosnu i Hercegovinu koji bi, ukoliko bi se primijenio, podijelio jednu zemlju članicu Organizacije Ujedinjenih naroda. Svaki mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu mora se temeljiti na očuvanju teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine u okviru njezinih međunarodno priznatih granica, a u skladu sa Poveljom Ujedinjenih naroda. Svaki mirovni plan mora omogućiti svim prognanicima i izbjeglicima u Bosni i Hercegovini apsolutno, zajamčeno i neprikosnoveno pravo na povratak kućama. Svi ratni zločinci moraju biti osuđeni i kažnjeni, a ne pomilovani i pozivani na pregovore. U tom pogledu, Kongres vjeruje da Međunarodni sud za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju i sve države

potpisnice Konvencije o genocidu i Ženevskih konvencija moraju osuditi Slobodana Miloševića za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine. Kongres apelira na to da se Međunarodnom sudu za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji i njegovom glavnom izvršitelju, sucu Richardu Goldstonu, omogući veća politička i ekonomska podrška.

Usljed kolektivnog propusta da spriječi agresiju i genocid u Bosni i Hercegovini, međunarodna zajednica zakonski je odgovorna inicirati i finansirati "Marshallov plan" za obnovu države.

Na kraju Kongres izražava svoju zahvalnost organizatorima i zahtijeva da i dalje prate situaciju u Bosni i Hercegovini, s mogućnošću da se organizuju i druge aktivnosti, uključujući i sljedeći kongres.

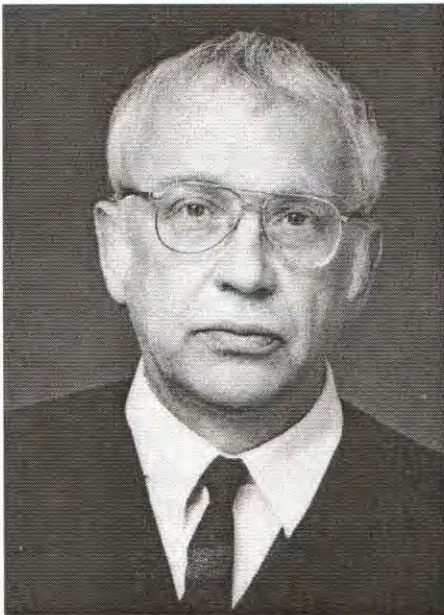
Gesellschaft für
bedrohte Völker
International
Göttingen

Institut za istraživanje
zločina protiv čovječnosti
i međunarodnog prava
Sarajevo

Human Rights
Group for Bosnia
Kuala Lumpur

Kongres je minutom šutnje odao počast žrtvama genocida u Bosni i Hercegovini

Tilman Cilh (Tilman Zülch), predsjednik društva za ugrožene narode - Internacional

Dr. Smail Čekić, profesor na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu

Delegacija Kongresa u Petersbergu:

Prvi kontakt sa visokim predstavnikom UN za Bosnu i Hercegovinu, Carlom Bildtom

Delegacija (Z.Šeparović, A.Džajić i S.Čekić) na ulazu u dvorac Petersberg

Predaja Deklaracije Kongresa Kontakt grupi (na slici Kinkel i Holbruk)

PRILOZI

"ETNIČKO ČIŠĆENJE" I ZVJERSTVA U BOSNI - IZVJEŠTAJ CENTRALNE OBAVJEŠTAJNE AGENCIJE - CIA OD JULA 1995. GODINE¹

Dokazi koji se mogu izvući iz medijskih izvještaja, izvještaja međunarodnih humanitarnih agencija, iskaza izbjeglica i drugih izvora informacija ukazuju da su Srbi odgovorni za ogromnu većinu etničkog čišćenja u Bosni.

Hrvati i Bošnjaci u Bosni su takođe počinili zvjerstva i prisilili druge etničke grupe na bijeg - hrvatsko razaranje Mostara je vrijedan primjer za bilježlje - ali su akcije etničkog čišćenja² bosanskih Srba bez premca po razmjerama i intenzitetu. Ne postoji obrazac događaja koji bi ukazivao da su Hrvati ili Bošnjaci planirali ili sprovodili sistematsko etničko čišćenje velikih razmjera. Naprotiv.

Podržane³ kampanje etničkog čišćenja koje su vodili bosanski Srbi od 1992. godine rezultirale su vjerovatnom smrću desetina hiljada nesrba, raseljavanjem drugih stotina hiljada i radikalnom promjenom u demografiji Bosne. Do 90 posto nesrba koji su živjeli na 65 procenata Bosne koja je sada pod srpskom kontrolom natjerano je na bijeg, bilo je zatočeno ili ubijeno. Više od 3.000 naselja - uglavnom na područjima koja kontrolišu Srbi - uništeno je a nekih 1,3 miliona Bosanaca, prvenstveno Bošnjaka, raseljeno je po Bosni što je uglavnom posljedica etničkog čišćenja.

Vojska bosanskih Srba, njihove paravojne formacije, politički lideri bosanskih Srba i dijelovi bezbjednosti odigrali su glavnu koordinirajuću ulogu u etničkom čišćenju u Bosni. Konzistentni oblici političko-vojnog dosluha i koordinacije su evidentni pri srpskom zauzimanju bosanskih gradova. Mnoge nesrpske izbjeglice iz svih dijelova Bosne opisale su srpsko preuzimanje gradova na zaprepašujuće sličan način.

---

¹ Dokument je bez oznake tajnosti.

² Tako je u originalu. U stvari se radi o genocidu (primj. Redakcije).

³ Obilato su podržane vojnim operacijama JNA, koja to više nije bila i, kasnije kolaboracionistička "Vojska Republike Srpske", koja se ovdje naziva: Vojskom bosanskih Srba.

Najkrvavija runda etničkog čišćenja u bosanskom konfliktu odigrala se 1992. i 1993., ali se srpski naponi da se protjeraju nesrbi nastavljaju. Od prošlog ljeta protjerano je više od 16.000 nesrba iz sjeverne Bosne, a samo ovog mjeseca nove hiljade ih je natjerano iz istočnih enklava Srebrenice i Žepe.

Očigledna, sistematska i široko rasprostranjena priroda srpskih akcija snažno ukazuje na to da su, od početka konflikta, politički i vojni lideri bosanskih Srba igrali centralnu ulogu u namjernom uništavanju i rasturanju bosanskog nesrpskog stanovništva.

Etničko čišćenje u Bosni sprovedeno je već od početka 1992. godine, prvenstveno od strane političkih i vojnih snaga bosanskih Srba koji su se protivili⁴ Deklaraciji o nezavisnosti Bosanske vlade koja je uslijedila nakon referendumu u cijeloj Republici početkom marta 1992. godine. Bosanski Srbi su bojkotovali ovo glasanje. Izbjeglice ukazuju da su bosanski Srbi preuzimanje nekih gradova kao što je Brčko, planirali vjerovatno prije Referenduma i da su navodno tražili pomoć od Jugoslovenske narodne armije (JNA) i za te namjene u Srbiji formiranih paravojnih grupa.

Bosanski Srbi u mnogim slučajevima nisu činili većinu ili nisu bili brojčano zastupljeniji u ključnim multietničkim gradovima koje su podvrgli etničkom čišćenju. Zvanični podaci popisa stanovništva pokazuju, na primjer, da su početkom 1992. godine Bošnjaci činili većinu od 56 procenata u sjeveroistočnom gradu Brčkom. Bošnjaci su bili u gotovo istom broju kao i Srbi u sjeverozapadnom gradu Prijedoru (39 prema 40 posto), kao i u samoj Opštini Prijedor (44, odnosno 43 posto). Oba ta prostora su praktično sada bez nesrpskih stanovnika.

Više od milion raseljenih od početka 1992. godine, prvenstveno zbog srpskog etničkog čišćenja, ostali su u Bosni. Većina su Bošnjaci koji su natjerani u prenatrpane enklave i gradove koje drži Bosanska vlada. Bosanski Srbi nastavljaju etničko čišćenje i danas, iako su se najbrutalniji i najbrojniji incidenti odigrali 1992. i 1993. godine, kad su neki od najozloglašnijih koncentracionih logora morali biti zatvoreni zbog snažnog međunarodnog publiciteta.⁵

Hrvati i Bošnjaci su takođe počinili zvjerstva u toku konflikta u Bosni, ali njihove akcije su se sastojale uglavnom od diskretnih - iako ponekad žestokih - epizoda koje nisu bile podržane, nisu imale intenzitet, organizovanost i razmjere kao što je bio slučaj sa nastojanjima bosanskih Srba. Većina podataka koje su dale izbjeglice - potkrijepljenih informacijama iz UN, međunarodnih

---

⁴ Neadekvatna ocjena uzroka sukoba. Faktički se radilo o planski sprovedenoj secesiji pod zaštitom okupacionih snaga JNA, prikrivanoj upravo tim protivljenjima (primj. Redakcije).

⁵ Izostavljena ponovljena rečenica (primj. Redakcije).

humanitarnih organizacija, i informacijama iz drugih izvora - ukazuje da su etnički Srbi odgovorni za ogromnu većinu razaranja, raseljavanja i gubitaka života što je povezano sa etničkim čišćenjem u Bosni.

Značajna količina dokaza ukazuje da su i politički i bezbjednosni, vojni i paravojni elementi zajedno odigrali centralnu,⁶ koordiniranu ulogu u sprovođenju etničkog čišćenja u Bosni. Izjave izbjeglica iz pogođenih gradova koji su udaljeni jedan od drugog kao što su Prijedor, Brčko i Foča otkrivaju zapanjujuće sličan obrazac. Oni opisuju kako su nesrbi bili razoružani a srpske političke, bezbjednosne i vojne snage preuzele kontrolu gradova, uspostavljajući nove lokalne vladajuće strukture sa identičnim imenima ili funkcijama u svakom slučaju, a sistematski su kružili okolo, ispitivali, mučili i zatvarali ili protjerivali pripadnike nesrpske elite - obično Bošnjake. Gotovo istovremeno preuzimanje mnogih gradova u proljeće 1992. godine takođe sugeriše na dosluh među vojnim i političkim vlastima bosanskih Srba. Balans između ovih političkih i vojnih elemenata se izgleda pomjerio u toku protekle dvije godine - vojska je, na primjer, proširila svoju ulogu u etničkom čišćenju kroz svoje ofanzive - ali izgleda da su svi i dalje ostali u to umiješani.

Lokalni i regionalni pripadnici Srpske demokratske stranke (SDS) lidera bosanskih Srba Radovana Karadžića su izgleda odgovorni za mnoge taktičke odluke kao što su i etničko čišćenje onih koji nisu Srbi. Veliki broj izbjeglica navodi SDS kao orkestratora srpskog preuzimanja gradova koji su prije toga bili multietnički, gdje su oni zaveli novi režim, osnovali centre za isljeđivanje, uspostavili lažne "sudove", i pokrenuli hiljade nesrpskih zatvorenika civila u koncentracione logore.

SDS-ov gradonačelnik Prijedora, koji je preuzeo dužnost nakon preuzimanja ovog grada u aprilu 1992. godine, izjavio je američkoj novinskoj kući, u jesen 1992. godine, u intervjuu da su tri glavna koncentraciona logora na tom području - Keraterm, Trnopolje i Omarska, gdje su prema izvještajima hiljade ljudi mučeni i umrli - bila "formirana na osnovu odluke civilnih vlasti Prijedora". Mnogi etnički Srbi identifikovani kao lokalni aktivisti SDS-a bili su udruženi sa lokalnim paravojnim i neregularnim jedinicama koje su terorizirale nesrpsko stanovništvo.

Lokalni zvaničnici SDS-a su takođe radili sa elementima unutrašnje bezbjednosti. Zvaničnici Ministarstva unutrašnjih poslova tradicionalno kontrolišu lokalnu policiju, a njihovo ovlaštenje da se bave javnim redom daje im pristup opštinskoj dokumentaciji. Mnoge izbjeglice su izjavile da je u toku

---

⁶ Centralnu ulogu ipak nisu mogli imati svi. Mnogi referati na Kongresu su to dokumentovano utvrdili, pa Redakcija ne smatra potrebnim da se to i ovdje ponovi.

preuzimanja gradova ugledne lokalne nesrbe policija brzo izolovala koristeći sređene liste. Zvaničnici unutrašnjih poslova bosanskih Srba takođe su rukovodili istražnim centrima i koncentracionim logorima za civile, kao što su Omarska, prema različitim iskazima koje su dale izbjeglice.

Karadžić je uporno poricao da su Srbi uključeni u etničko čišćenje ili da je njegov režim odgovoran za bilo kakva zvjerstva, ali on i njegovi saradnici očigledno su imali vlast nad nekim koncentracionim logorima bosanskih Srba. Novinari su, na primjer, opisivali kako su posjete koncentracionim logorima u 1992. godini morali dogovoriti preko Karadžićevog ureda, a drugi zapadnjaci su prema izvještajima obilazili logore u pratnji SDS "pratilaca". Ove informacije i dosljedni obrasci koji su očigledni pri preuzimanju gradova širom Bosne ukazuju da su vodeći lideri SDS-a, uključujući i Karadžića, znali za planove etničkog čišćenja od početka - i da su ih vjerovatno inicirali u saradnji sa unutrašnjim organima bezbjednosti kao i vojnim.

Vojska bosanskih Srba (VBS), koja je formirana od Jugoslovenske narodne armije sredinom maja 1992. godine, bila je glavni učesnik u kampanjama etničkog čišćenja protiv Bošnjaka i Hrvata. Jedinice Vojske bosanskih Srba vodile su operacije sistematskog etničkog čišćenja, kontrolisale koncentracione logore, i sistematski uništavale bošnjačka sela, posebno najizraženije u sjevernoj i istočnoj Bosni. Snage Vojske bosanskih Srba često su vršile operacije u sadejstvu sa srbijanskim paravojnim jedinicama koje su identifikovane kao počinioci nekih od najgorih zvjerstava u balkanskom konfliktu.

Vojska bosanskih Srba držala je mnoge koncentracione logore u kojima su držani prvenstveno bošnjački i hrvatski civili - a ne stvarni ratni zarobljenici - prema izvještajima medija i izjavama izbjeglica. Vojska bosanskih Srba vodila je logore, zloglasne po svojoj navodnoj brutalnosti i smrtonosnim gubicima, uključujući objekte na Manjači i u Batkovićima. Prema informacijama iz različitih izvora, znatan dio sistema srpskih koncentracionih logora i zatvora u Bosni bio je integralna cjelina organizovana u strukturi korpusa Vojske bosanskih Srba. Neki bivši logoraši tvrde da su bili u stanju raspoznati vojnu komandnu strukturu u logorima Vojske bosanskih Srba i, u nekim slučajevima, identifikovati bivše oficire JNA koji su tada služili u komandama logora. Služba bezbjednosti Vojske bosanskih Srba je navodno komandovala sistemom logora i vršila kontrolu nad njim, koristeći vojne policajce kao čuvere.

Kad je Vojska bosanskih Srba, pod komandom generala Mladića, intenzivirala svoje vojne operacije, njena uloga u etničkom čišćenju je povećana. Vojska bosanskih Srba je u svojim kampanjama ugradila sistematsko razaranje sela - prvenstveno bošnjačkih - da bi osigurala nemogućnost povratka njihovih stanovnika. Vojska bosanskih Srba je i u ofanzivi na Srebrenicu od januara do

aprila 1993. godine i u napadu na Goražde 1994., na primjer, spravila bošnjačka sela i pošto su trupe bosanskih Srba uspostavile kontrolu nad područjima koja su opkoljavali.

Brojne bosanske izbjeglice su ukazale da su i jedinice bosanskih Srba i paravojne formacije iz Srbije u početku bile u sadejstvu sa JNA i kasnije sa Vojskom bosanskih Srba, kao i lokalnim policijskim snagama, da bi uspostavili kontrolu nad teritorijom i etnički očistili područje u 1992. godini. Postoje neki bitni dokazi da su JNA/VBS i Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije naoružavali bosanske Srbe i srbijansku paravojsku 1992. godine.

Prema različitim izvorima, u mnogim sličajevima, JNA/VBS je obezbjeđivala područja oko gradova i pucala iz artiljerije i tenkova po tom području da bi se stanovništvo teroriziralo. Paravojne jedinice su radile u tijesnoj vezi sa vojskom - ako nisu bile pod njenom komandom - tipično slijedeći opkoljavanje gradova koje je vršila vojska i ulazeći u njih da izvrše "etničko čišćenje" kroz ubijanje, terorističku taktiku i protjerivanje. Izgleda da je u protekle dvije godine iz više razloga Vojska bosanskih Srba raspustila mnoge paravojne formacije ili ih apsorbovala. Dobrovoljne paravojne formacije koje su do tada djelovale izgleda da su bile pod komandom Vojske bosanskih Srba ili su dio jedinica Vojske bosanskih Srba.

Ne postoje pouzdane procjene koliko je Bosanaca umrlo kao rezultat etničkog čišćenja Srba, ali informacije dobijene od izbjeglica i preko medija ukazuju da su ti brojevi u desetinama hiljada. Informacije o smrti su gotovo anegdotske a nisu rezultat formalnih istraga ili ekshumacija jer su mnoge smrti nastupile u područjima pod srpskom kontrolom na koja je pristup onima izvan tih područja zabranjen. U mnogim slučajevima, međutim, izbjeglice koje su dale podatke o ovim smrtima tvrde da su bili očevici.

Približno oko 2 miliona ljudi sa područja država bivše Jugoslavije je raseljeno. Oni i dalje žive negdje, u svojoj ili u nekoj drugoj republici, bivše Jugoslavije. Oko 1,300.000 raseljenih lica nalazi se u Bosni, a većina njih su Bošnjaci koji su bili prisiljeni da napuste područja koja kontrolišu Srbi. Uz to, približno oko još 1,000.000 izbjeglica iz bivše Jugoslavije je pobjeglo u inostranstvo, prema informacijama UN, a većina od njih u Evropu. Jako je teško procijeniti poremećaj izbjegličke populacije na Balkanu po pojedinim etničkim grupama, bilo u okviru bivše Jugoslavije ili vani. Gotovo je sigurno da bosanski Bošnjaci čine jasnu ali neodređenu većinu.

Održavanje kampanje etničkog čišćenja u Bosni u toku tri godine radikalno je promijenilo raniju multietničnost države. Restauriranje njene predratne demografske ravnoteže i etničke raspoređenosti sada se čini gotovo nemogućim. Akcije političkih i vojnih snaga etničkih Srba stvorile su bosansku - uglavnom

bošnjačku - dijasporu. U isto vrijeme, etnički Srbi su uspjeli da obezbijede zadržavanje velikog dijela bosanskih teritorija i napravili su značajan pomak prema njihovom očiglednom cilju uspostavljanja ili širenja etnički čiste srpske države.

Ogromna većina smrtnih slučajeva i protjerivanja izazvanih etničkim čišćenjem u Bosni djelo je etničkih Srba, prema svim raspoloživim izvorima informacija. Bošnjaci i Hrvati, međutim, su takođe odgovorni za zvjerstva učinjena međusobno i etničkim Srbima - iako u znatno manjoj mjeri. Obje grupe su zarobljavale, zlostavljale, protjerivale i ubijale civile, posebno u centralnoj Bosni.

Neki zloglasni koncentracioni logori, kao što je Tarčin koji drži Vojska bosanske vlade, navodno još uvijek su u funkciji i moguće je da se tu drže i neki civili uz ratne zarobljenike Vojske bosanskih Srba.

I dalje stižu izvještaji o lokaliziranim brutalnostima i proganjanjima manjina.

Iako su mnogi zvanični bosanski koncentracioni logori, kao oni koji su pod kontrolom vojske u Bugojnu u centralnoj Bosni, navodno zatvoreni, izbjeglice ukazuju da se uznemiravanja i protjerivanja nemuslimanskog stanovništva nastavljaju u nekim gradovima u Bosni gdje su Bošnjaci dominantni.

I medijski i izvještaji UN-a su dokumentovali nastojanja bosanskih Hrvata da istjeraju Bošnjake iz zapadnog Mostara od početka 1993. godine. Hrvati takođe nastavljaju da se opiru povratku nehrvata na područja nad kojima su Hrvati uspostavili kontrolu 1993.-94., pod izgovorom "implementacije" Vence-Ovenovog (Vance-Owen) plana.

Uprkos ovim podacima o napadima, nema informacija ni obrazaca događaja koji bi ukazivali da su lideri Bošnjaka ili bosanskih Hrvata izvodili etnička čišćenja velikih razmjera da bi zadobili ili zadržali teritoriju.

Procjene mnogih međunarodnih humanitarnih organizacija i onih za ljudska prava o broju smrtnih slučajeva i raseljenih lica u Bosni ukazuju, kad se uporede sa podacima popisa iz 1991. godine za Bosnu, da je daleko manje etničkih Srba nego Muslimana i Hrvata ubijeno ili protjerano iz njihovih domova.⁷

---

⁷ U izvještaju se pojedine misli ponavljaju i više puta. Redakcija je izostavila samo jednu u bukvalnom smislu ponovljenu rečenicu. Redakcija je, takođe, izostavila podnaslove i pet satelitskih snimaka sa opisima sadržaja, objavljenih kao dodatak Izvještaju.

Prilog: Faksimil prve strane Izvještaja

July 1995

"Ethnic Cleansing" and Atrocities in Bosnia

Summary

Evidence drawn from press reports, international relief agencies, refugees, and other sources of information indicate that ethnic Serbs are responsible for the vast majority of ethnic cleansing in Bosnia.

Croats and Muslims in Bosnia have also committed atrocities and forced other ethnic groups to flee--the Croat destruction of Mostar is a noteworthy example--but the ethnic cleansing actions of the Bosnian Serbs are unrivaled in scale and intensity. There is no pattern of events, moreover, indicating that Croats or Muslims have planned or carried out systematic, large-scale ethnic cleansing.

Sustained campaigns of ethnic cleansing by Bosnian Serbs since 1992 have resulted in the likely deaths of tens of thousands of non-Serbs, the displacement of hundreds of thousands more, and radical change in Bosnia's demographics. Up to 90 percent of non-Serbs who lived in the 65 percent of Bosnia now under Serb control have been forced to flee, were detained, or were killed. Well over 3,000 settlements--mainly in Serb-controlled areas--have been destroyed and some 1.3 million Bosnians, primarily Muslims, have been displaced within Bosnia, mainly as a result of ethnic cleansing.

The Bosnian Serb Army, paramilitary groups, Bosnian Serb political leaders, and security elements have played pivotal coordinating roles in ethnic cleansing in Bosnia. Consistent patterns of political-military collusion and coordination are evident in Serb seizures of Bosnian towns. Many non-Serb refugees from throughout Bosnia have described Serb takeovers in strikingly similar terms.

The bloodiest rounds of ethnic cleansing took place earlier in the Bosnian conflict in 1992 and 1993, but Serb efforts to expel non-Serbs continue. More than 16,000 have been evicted from northern Bosnia since last summer, and thousands more have been forced from the eastern enclaves of Srebrenica and Zepa this month alone.

The apparently systematic, widespread nature of Serb actions strongly suggests that, from the beginning of the conflict, Bosnian Serb political and military leaders have played a central role in the purposeful destruction and dispersal of Bosnia's non-Serb population.

UNCLASSIFIED

*OSTATAK RAKETE
"VOLKOV" BAČENE NA
SELO KOLIBIČI KOD
ZVORNIKA 20.
NOVEMBRA 1993.*

*OSTACI KASETNIH
BOMBI, BAČENIH IZ
AGRESORSKIH AVIONA
NA CIVILNA NASELJA
KOD ZVORNIKA, 25.
AVGUST 1992. GODINE*

NARODNA TUŽBA (ACTIO POPULARIS) PROTIV B.B. GALIJA I J. AKAŠIJA¹

1. ORGANIZACIJI UJEDINJENIH NARODA:

a. GENERALNOJ SKUPŠTINI

b. SAVJETU SIGURNOSTI

2. SVIM VLADAMA ČLANICAMA OUN

3. MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM SUDU ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU-HAG

4. STALNOM TRIBUNALU NARODA - RIM

5. TRIBUNALU O BIVŠOJ JUGOSLAVIJI - BERN

Samozvana Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je u aprilu mjesecu 1992. godine izvršila flagrantnu povredu međunarodnog prava provodeći otvorenu oružanu agresiju, agresiju na suverenu i nezavisnu državu Republiku Bosnu i Hercegovinu. Srpsko-crnogorski agresor je prethodno u vrijeme procesa razdruživanja sastavnih dijelova SFRJ, u 1991. godini, izvršio tihi okupaciju Bosne i Hercegovine, osloncem na petokolonašku Srpsku demokratsku stranku Bosne i Hercegovine izgradio kolaboracionistički (kvislinški) režim - tzv. Republiku Srpsku. U toku ove agresije srpsko-crnogorski agresor je u Bosni i Hercegovini počinio i još čini stravičan zločin genocida, sve oblike ratnih zločina, uključujući i državni terorizam. Sve kažnjivo po međunarodnom pravu.

Poseban oblik terorizma provodi se prema civilnom stanovništvu u gradovima koji su od strane Ujedinjenih nacija proglašeni sigurnosnim zonama: Sarajevo, Srebrenica, Goražde,

---

¹ Tekst Narodne tužbe (*Actio popularis*) usvojen na sastanku predstavnika žrtava agresije i genocida održanom u Sarajevu septembra 1995. godine.

Žepa, Bihać i Tuzla. Na privremeno zauzetoj teritoriji (blizu 2/3 državne teritorije) koju je sa svojim kvislinzima proglasio "Republikom Srpskom", agresor je očistio svo nesrpsko stanovništvo, što predstavlja najteži zločin genocida u modernoj istoriji. Oko milion i trista hiljada civila, raseljeno je po cijeloj planeti. Više od dvjesto hiljada civila je pobijeno. Od toga je 17.000 djece. Nekoliko stotina hiljada lica učinjeno je invalidima.

U nekoliko stotina manjih i većih logora smrti i zatvora (i Srbiji i Bosni), agresor sistematski ubija i drugim različitim sredstvima psihički i fizički uništava uhapšene. Agresor je organizirao i izvršio sistematsko silovanje čije su žrtve između 25 i 30 hiljada žena i ženske djece. Na okupiranoj teritoriji uništio je sve spomenike bošnjačke i hrvatske historije i kulture, a dalekometnom artiljerijom sistematski uništava privredne, prosvjetne, zdravstvene, kulturne, vjerske, stambene i druge objekte na slobodnoj teritoriji. Protiv civilnog stanovništva koristi metode i sredstva zabranjena međunarodnim i humanitarnim pravom i standardima: izgladnjivanje civila, uskraćivanje vode, električne energije, gasa, telefona, komunikacija, te zabrana kretanja humanitarnih konvoja. Sudbina demilitarizirane, pod zaštitom Ujedinjenih nacija, zone Srebrenica, najbolje pokazuje o kakvom se beskrupuloznom agresoru radi.

Ujedinjene nacije su u više svojih rezolucija potvrdile suverenost, teritorijalnu cjelovitost i političku neovisnost Republike Bosne i Hercegovine i isticale obaveze Savjeta sigurnosti u ovom smislu.

Ujedinjene nacije su Rezolucijom 836. od 3. juna 1993. odlučno potvrdile da je svako uzimanje teritorije silom i svaka provedba "etničkog čišćenja" nezakonita i nedopustiva. U Rezolucijama 824. od 6. maja 1993. gradovi Tuzla, Žepa, Goražde, Bihać, Sarajevo i Srebrenica sa svojom okolicom proglašeni su zaštićenim zonama. Kao takve trebalo je da budu pošteđene i oružanih napada i drugih neprijateljskih postupaka. Demilitarizirana zona Srebrenice je, uz to, stavljena pod posebnu zaštitu Ujedinjenih nacija.

Savjet sigurnosti Ujedinjenih nacija je operativno sprovođenje navedenih i drugih rezolucija koje se odnose na očuvanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta Republike Bosne i Hercegovine stavio u zadatak generalnom sekretaru gospodinu Butrosu Butrosu Galiju, a njegov nadležni opunomoćenik je gospodin Jasuši Akaši.

S obzirom na posljedice koje su nastale nesprovođenjem donesenih rezolucija, Mi, žrtve tog N E Č I N J E N J A, pokrećemo

ACTIO POPULARIS - NARODNU TUŽBU

protiv:

1. Gospodina Butrosa Butrosa Galija, generalnog sekretara OUN i
2. Gospodina Jasušija Akašija, opunomoćenika generalnog sekretara OUN za bivšu Jugoslaviju

Gospodin Butros Butros Gali, generalni sekretar OUN, odgovoran je zbog toga što:

1. Je kasnio u davanju relevantnih preporuka Savjetu sigurnosti za uspostavu operacije održavanja mira u bivšoj Jugoslaviji na prostoru Bosne i Hercegovine, u skladu sa tač. 1 Rezolucije 721 (1991.) od 27. novembra 1991., čime je mogao spriječiti prelazak srpskih i crnogorskih vojnih i paravojnih jedinica kojima je izvršena agresija na Bosnu i Hercegovinu u aprilu 1992;

2. nije preporučio Savjetu sigurnosti odlučnije mjere kontrole granice Bosne i Hercegovine od 1992. do danas;

3. nije blagovremeno informirao Savjet sigurnosti o izvedenoj agresiji Srbije i Crne Gore na Bosnu i Hercegovinu i predložio odlučnije mjere kojim bi se na vrijeme spriječilo rasplamsavanje borbi i ubijanje civilnog stanovništva, na što je bio obavezan prema Rezoluciji 749 (1992) od 7. aprila 1992;

4. je zbog nepotpunih informacija doveo Savjet sigurnosti u zabludu, da se u Bosni i Hercegovini ne radi o agresiji, već o "stranama u sukobu" između bosanskih Srba i Vlade Bosne i Hercegovine. Da nije riječ o unutrašnjem sukobu, već o agresiji, govori činjenica da Savjet sigurnosti u svojim rezolucijama pozvao susjede Bosne i Hercegovine da poštuju njenu teritorijalnu cjelovitost, da se jedinice JNA i elementi hrvatske vojske povuku iz Bosne i Hercegovine, da se nevladine snage raspuste i razoružaju;

5. je na osnovu Rezolucije 752 (1992.) od 15. maja 1992. propustio da predloži Savjetu sigurnosti efikasnije mjere za suzbijanje agresije na Bosnu i

Hercegovinu i suzbijanje promjene etničkog sastava stanovništva. Ovim propustima doprinio je pogrešnoj strateškoj orijentaciji Savjeta sigurnosti, da razmatra prijedloge generalnog sekretara kojim se u Bosnu i Hercegovinu uvodi operacija Ujedinjenih nacija "za održavanje mira", umjesto "za uspostavu mira", uz pomoć Ujedinjenih nacija, jer se radilo o klasičnoj agresiji Srbije i Crne Gore na jednu od njenih članica;

6. nije potpunije informirao Savjet sigurnosti o pravim uzrocima raspada bivše Jugoslavije, do kojeg je došlo zbog srpske hegemonije nad manjim narodima u Jugoslaviji, pa je Savjet došao do pogrešnog zaključka da "sve strane snose izvjesnu odgovornost za situaciju", kako je utvrđeno u drugoj alineji Rezolucije 757 (1992.) od 30. maja 1992., iako je tom rezolucijom izrekao sankcije samo tzv. Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora). Butros Gali je, prema ovoj rezoluciji, bio obavezan da neprekidno razmatra sve daljnje mjere neophodne za dopremu humanitarne pomoći. Humanitarna katastrofa u svim zaštićenim zonama u kojima narod umire od gladi, a aerodromi u Tuzli i Sarajevu su zatvoreni za dopremu humanitarne pomoći, pokazuje kako je to izvršeno;

7. nije dodatnim trupama UNPROFORA obezbijedio sigurnost i funkcioniranje sarajevskog aerodroma za dostavu humanitarne pomoći, na što je bio obavezan prema čl. 1 Rezolucije 761 (1992.) od 29. juna 1992., zbog čega je sarajevski aerodrom i danas zatvoren, a oko 350 hiljada stanovnika Sarajeva je izloženo opasnosti da pomre od gladi;

8. je svojim propuštanjem da izvršava donesene rezolucije Savjeta sigurnosti o Bosni i Hercegovini, suprotno tač. 11 Rezolucije 762 (1992.) od 30. juna 1992., konstantno doprinosio da se nedosljednim provođenjem plana UN za održavanje mira, prejudiciraju uvjeti političkog rješenja u bivšoj Jugoslaviji;

9. nije preporučio Savjetu sigurnosti efikasnije mjere za sprovođenje sporazuma od 5. juna 1992. kojim je agresor obavezan:

a) da povuče svo protuzračno oružje kojim bi se mogao ugroziti aerodrom i njegove instalacije;

b) da se svo teško naoružanje, projektili zemlja-zemlja i tenkovi u doseg aerodroma koncentrišu i smjeste u područje određeno od strane UNPROFOR-a i bude pod njegovom vatrenom kontrolom;

c) da se uspostavi sigurni koridor između aerodroma i grada pod kontrolom UNPROFOR-a (danas je taj koridor pod kontrolom agresora);

d) da se osigura slobodan protok humanitarne pomoći i pratećeg osoblja, na šta je bio ovlašćen tač. 2 i tač. 11 Rezolucije 764 (1992.) od 13. jula 1992.;

10. nije preporučio Savjetu sigurnosti odlučnije mjere za zaštitu teritorijalnog integriteta Republike Bosne i Hercegovine, koja kao država članica UN uživa pravo predviđeno Poveljom UN da bude kolektivnim mjerama međunarodne zajednice zaštićena od agresije i masovnog i sistematskog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, koje je činjenice Savjet sigurnosti utvrdio u svojoj Rezoluciji 787 (1992.) od 16. novembra 1992;

11. nije preporučio Savjetu sigurnosti mjere za veću efikasnost promatrača na granici Bosne i Hercegovine, na što je bio obavezan prema tač. 16 Rezolucije 787 (1992.);

12. nije preporučio Savjetu sigurnosti odlučnije mjere za veću zaštitu suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Bosne i Hercegovine, na što se Savjet obavezao svojom rezolucijom 815 (1993.) od 30. marta 1993;

13. nije preporučio Savjetu sigurnosti odlučnije mjere kontrole kršenja letova na zračnom prostoru Bosne i Hercegovine, kako je to utvrđeno u tač. 4 Rezolucije 816 (1993.) od 30. marta 1993;

14. nije preporučio Savjetu sigurnosti pooštavanje mjera prema tzv. Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora) zbog nastavka vršenja zločina genocida, u skladu sa privremenom mjerom, koju je prema tzv. Jugoslaviji izrekao Međunarodni sud pravde na svome zasjedanju 8. aprila 1993. kojom je tzv. Jugoslavija pozvana da se odmah povinuje Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida od 9. decembra 1948. koje je bio dužan preporučiti prema Rezoluciji 819 (1993.);

15. nije preporučio Savjetu sigurnosti odlučniju zaštitu sigurnosne zone Srebrenice i humanitarne operacije u Bosni i Hercegovini, kojim ga je tač. 9 Rezolucije 819 (1993.) od 16. aprila 1993., ovlastio Savjet sigurnosti: "da upotrijebi sva raspoloživa sredstva u okviru odgovarajućih rezolucija Savjeta". Što nije postupio u skladu sa tač. 11 ove Rezolucije, kojom je bio ovlašćen da "obezbjedi siguran prijevoz ranjenih i bolesnih civila iz Srebrenice i njezine okolice". Tačkom 1 ove Rezolucije, Srebrenica je proglašena sigurnosnom zonom, po kojoj grad i njegova okolica "mora biti pošteđena svakog oružanog napada ili bilo koga neprijateljskog čina". Iako su mu Iran, Malezija, Pakistan, Turska i druge zemlje nudile svoje trupe, on ih je odbio i dozvolio da Srebrenicu okupira agresor i u njoj izvrši stravičan zločin;

16. je zbog uskraćivanja finansijskih sredstava onemogućio dalji rad Stručne komisije ustanovljene u skladu sa Rezolucijom 780 (1992.), radi sakupljanja informacija vezanih za dokaze o teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava. A ima indicija da se kroz svoju administraciju miješa i u rad Međunarodnog suda za sudsko gonjenje osoba odgovornih za ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine.

Gospodin Jasuši Akaši, opunomoćenik generalnog sekretara OUN Butrosa Butrosa Galija za bivšu Jugoslaviju.

Gospodina Jasušija Akašija smatramo odgovornim što je kao opunomoćenik generalnog sekretara i najodgovornija ličnost u ime generalnog sekretara i Ujedinjenih nacija na prostoru bivše Jugoslavije svojim djelovanjem i propuštanjem da djeluje:

1. Ostavio sigurnosne zone Ujedinjenih nacija nedovoljno zaštićenim od strane UNPROFOR-a i time dozvolio agresoru da stalno oružano atakuju na njih. Zbog nikakve zaštite neke su od strane UNPROFOR-a naprosto predate u ruke agresoru, kao što je slučaj sa Srebrenicom i Žepom. Ovim činom je aktivno saučestvovao u humanitarnoj i egzistencijalnoj katastrofi cijelog jednog regiona i grada, kao i 42.000 Srebreničana, a glad i patnje naroda u drugim zonama se nastavljaju;

2. propustio da osigura slobodan prolaz konvojima humanitarne pomoći, sklapajući sa agresorom nedozvoljene aranžmane za koje nema osnova u Rezolucijama Ujedinjenih nacija. Time je rušio ugled međunarodne zajednice i Ujedinjenih nacija, a Karadžiću davao signale da može nastaviti sa svojim neprimjerenim ponašanjem prema međunarodnoj zajednici;

To je dovelo do sloma misije Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini. Vrhunac takvog nedjelotvornog ponašanja je uzimanje talaca UNPROFOR-a i predaja Srebrenice i Žepe. Time je do dna srozao principe na kojima počiva međunarodnopravni poredak i nanio ozbiljnu štetu institucijama međunarodne zajednice;

3. propustio je da u skladu sa relevantnim rezolucijama Ujedinjenih nacija pozove avione NATO saveza u svrhu zaštite sigurnosnih zona i slobode prolaza humanitarnih konvoja čime je doprinio humanitarnoj katastrofi u svim sigurnosnim zonama u Bosni i Hercegovini;

4. dozvolio je, otvorenu agresiju iz UNPA-zona u drugoj državi pod zaštitom Ujedinjenih nacija, na zaštićenu zonu Ujedinjenih nacija (Bihać) u Bosni i Hercegovini.

Umjesto da štiti tu zonu, UNPROFOR samo promatra i registruje broj granata koje padnu na nju;

5. propustio je da stavi u funkciju tuzlanski aerodrom u humanitarne svrhe, čime je oko 800 hiljada stanovnika tuzlanske regije ostavio bez brze dostave humanitarne pomoći;

6. dozvolio je agresoru da iznuđenim prijetnjama, kojima nije vraćeno adekvatnom i većom prijetnjom za koju ima osnova u rezolucijama Ujedinjenih

nacija, zatvore sarajevski aerodrom i time grad dovedu do humanitarne katastrofe;

7. propustio je da silom UNPROFOR-a zaposjedne izvore vode, struje i gasa i osigura stanovništvu Sarajeva elementarne količine ovih životno važnih resursa.

Ako ovako ostane do zime 1995./96. Sarajevo može doživjeti humanitarnu katastrofu kataklizmičkih razmjera.

8. propustio je da prijetnjom sile sa kojom je raspolagao ili mogao raspolagati da je htio, spriječi vršenje zločina genocida i etničko čišćenje na privremeno okupiranim teritorijama i time postao učesnik i saučesnik u tim zločinima.

S t o g a p r e d l a ž e m o :

1. Da Generalna skupština i Savjet bezbjednosti OUN (odmah) pokrene postupak za njihovu odgovornost i smjenjivanje.

2. Da ih, do okončanja postupka, suspenduju sa funkcija u Ujedinjenim nacijama.

3. Da glavni tužilac Međunarodnog suda za ratne zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije, gospodin Ričard Goldston, pokrene protiv njih krivični postupak.

4. Da oba Tribunala organizuju javnu raspravu (sudenje) o predmetu ove **AKTIO POPULARIS**.

5. Da vlade Egipta i Japana prema počiniocima svojim državljanima preduzmu mjere u saglasnosti sa svojim ustavnim pravom.

*Žrtve velikosrpske agresije na
Bosnu i Hercegovinu i genocida nad
njenim nesrpskim stanovništvom*

P r i l o g: Faksimil prve strane tužbe

1. ORGANIZACIJU UJEDINJENIH NARODA:
  - a. GENERALNOJ SKUPŠTINI
  - b. SAVJETU SIGURNOSTI
2. SVIM VLADAMA ČLANICAMA OUN
3. MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM SUDU ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU - HAG
4. STALNOM TRIBUNALU NARODA - RIM

Samozvana Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je u aprilu mjesecu 1992. godine izvršila flagrantnu povredu međunarodnog prava provodeći otvorenu oružanu agresiju na suverenu i nezavisnu državu Republiku Bosnu i Hercegovinu. Srpsko-crnogorski agresor je predhodno u vrijeme procesa razdruživanja sastavnih dijelova SFRJ, u 1991. godini, izvršio tihu okupaciju Bosne i Hercegovine, i osloncem na petokolonašku Srpsku demokratsku stranku Bosne i Hercegovine izgradio kolaboracionistički (kvizlinški) režim - tzv. Republiku srpsku. U toku ove agresije srpsko-crnogorski agresor je u Bosni i Hercegovini počinio i još čini stravičan zločin genocida, ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, uključujući i državni terorizam. Sve kažnjivo po međunarodnom pravu.

Poseban oblik terorizma provodi se prema civilnom stanovništvu u gradovima koji su od strane UN proglašeni sigurnosnim zonama: Sarajevo, Srebrenica, Goražde, Žepa, Bihać i Tuzla. Na privremeno zauzetoj teritoriji (blizu 2/3 državne teritorije) koju je sa svojim kvizlinzima proglasio "Republikom Srpskom", agresor je očistio svo nesrpsko stanovništvo, što predstavlja najteži zločin genocida u modernoj istoriji. Oko milion i trista hiljada civila, raseljeno je po cijeloj planeti. Više od dvjesto hiljada civila je pobijeno. Od toga je 17.000 djece. Nekoliko stotina hiljada lica učinjeno je invalidima.

U nekoliko stotina manjih i većih logora smrti i zatvora (u Srbiji i Bosni), agresor sistematski ubija i drugim različitim sredstvima psihički i fizički uništava uhapšene. Agresor je organizirao i izvršio sistematsko silovanje čije su žrtve između 25 i 30 hiljada žena i ženske djece. Na okupiranoj teritoriji uništio je sve spomenike bošnjačke i hrvatske historije i kulture, a dalekometnom artiljerijom sistematski uništava privredne, prosvjetne, zdravstvene, kulturne, vjerske, stambene i druge objekte na slobodnoj teritoriji. Protiv civilnog stanovništva koristi metode i sredstva zabranjena međunarodnim i humanitarnim pravom i standardima: izgladnjivanje civila, uskraćivanje vode, električne energije, gasa, telefona, komunikacija, te zabrana kretanja humanitarnih konvoja. Sudbina demilitarizirane pod zaštitom UN zone **Srebrenica**, najbolje pokazuje o kakvom se beskrupuloznom agresoru radi.

Ujedinjene Nacije su u više svojih rezolucija potvrdile suverenost, teritorijalnu cjelovitost i političku neovisnost Republike Bosne i Hercegovine i isticale obaveze Savjeta sigurnosti u ovom smislu.

UN su rezolucijom 836 od 3. juna 1993. odlučno potvrdile da je svako uzimanje teritorije silom i svaka provedba "etničkog čišćenja" nezakonita i nedopustiva. U Rezolucijama 824 od 6. maja 1993. gradovi Tuzla, Žepa, Goražde, Bihać, Sarajevo i Srebrenica sa svojom okolicom proglašeni su zaštićenim zonama. Kao takve trebalo je da budu pošteđene i oružanih napada i drugih neprijateljskih postupaka. Demilitarizirana zona Srebrenice je, uz to, stavljena pod posebnu zaštitu UN.

ZFW030A

PRESUDA STALNOG TRIBUNALA NARODA OD 11. DECEMBRA 1995. GODINE ¹

(...)²

VI PRESUDA

Stalni Tribunal naroda na svom Drugom zasjedanju o bivšoj Jugoslaviji, održanom u Barceloni, Španija, od 7.-11. decembra 1995., proglašava:

S obzirom na međunarodnu odgovornost:

1. Krivičnu odgovornost izvršilaca povreda ljudskih prava navedenih gore, njihovih vojnih komandanata i njihovih političkih vođa za zločine protiv čovječnosti i zločin genocida, uključujući silovanja zasnovana na etničkoj osnovi. Naročito, Tribunal proglašava da postoji dovoljno dokaza da se optuže predsjednici Srbije i Hrvatske, Slobodan Milošević i Franjo Tuđman, iako nisu optuženi od strane Međunarodnog krivičnog suda OUN za bivšu Jugoslaviju.

2. Federalna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) je odgovorna za sljedeće međunarodne zločine i prekršaje:

- agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu i Republiku Hrvatsku;
- intervenciju u poslove koji su u nadležnosti unutrašnje jurisdikcije Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske;
- teške masakre i sistematske povrede osnovnih ljudskih prava albanskog stanovništva na Kosovu, uključujući i lišavanje prava na samoopredjeljenje;

---

¹ Dokument je usvojen na Drugom zasjedanju o bivšoj Jugoslaviji, održanom od 7. do 11. decembra 1995. godine, u Barceloni.

² Preambula i prvih pet poglavlja ovdje izostavljeni.

- propust da se pridržava obaveza koje proističu iz odluka Savjeta bezbjednosti o prestanku miješanja u unutrašnje stvari Bosne i Hercegovine i obaveza da saraduje sa Međunarodnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;

- zločine genocida nad muslimanskim stanovništvom Bosne;

- ponovne i masovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i teške prekršaje pravila međunarodnog humanitarnog prava;

- zločine protiv čovječnosti i teške masovne i sistematske povrede osnovnih ljudskih prava unutar svoje vlastite jurisdikacije.

3. Republika Hrvatska je odgovorna za sljedeće međunarodne zločine i prekršaje:

- agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu;

- intervenciju u poslove koji su u nadležnosti unutrašnje jurisdikcije Republike Bosne i Hercegovine;

- propust da se pridržava obaveza koje proističu iz odluka Savjeta bezbjednosti o prestanku miješanja u unutrašnje stvari Bosne i Hercegovine i obaveza da saraduje sa Međunarodnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;

- zločin genocida nad muslimanskim stanovništvom Bosne;

- ponovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i teške prekršaje pravila međunarodnog humanitarnog prava, naročito na području Zapadne Slavonije i Krajine;

- zločine protiv čovječnosti i teške, masovne i sistematske prekršaje osnovnih ljudskih prava unutar svoje vlastite jurisdikcije;

4. Republika Bosna i Hercegovina je odgovorna za sljedeće međunarodne prekršaje:

- ponovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i teške prekršaje pravila međunarodnog humanitarnog prava;

- teške i masovne povrede osnovnih ljudskih prava unutar svoje vlastite jurisdikcije.

5. Samoproglašena Republika bosanskih Srba je odgovorna za sljedeće međunarodne zločine i prekršaje:

- zločine genocida nad muslimanskim stanovništvom Bosne;

- ponovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i teške prekršaje pravila međunarodnog humanitarnog prava;

- zločine protiv čovječnosti i teške masovne i sistematske povrede osnovnih ljudskih prava na teritoriji pod njenom kontrolom.

6. Samoprogllašena Republika Herceg-Bosna je odgovorna za sljedeće međunarodne zločine i prekršaje:

- zločine genocida nad muslimanskim stanovništvom Bosne;

- ponovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i teške prekršaje pravila međunarodnog humanitarnog prava;

- zločine protiv čovječnosti i teške masovne i sistematske prekršaje osnovnih ljudskih prava na teritoriji pod njenom kontrolom.

7. Samoproglášena Srpska Republika Krajina je odgovorna za sljedeće međunarodne zločine i prekršaje:

- ponovne i masovne povrede zakona i običaja ratovanja, kao i pravila međunarodnog humanitarnog prava;

- zločine protiv čovječnosti i teške masovne i sistematske povrede osnovnih ljudskih prava na teritoriji pod njenom kontrolom.

8. Članice države Ujedinjenih nacija nisu ispunile odluke Savjeta bezbjednosti koje se odnose na:

- embargo na oružje koje se odnosi na bivšu Jugoslaviju;

- komercijalni i finansijski embargo koji se odnosi na Federalnu Republiku Jugoslaviju (Srbija i Crna Gora);

- prilagođavanje njihove unutrašnje jurisdikcije sa Statutom Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju.

Dalje:

1. Brojne države snose moralnu i političku odgovornost za propust da djeluju na osnovu dovoljno provjerenih informacija koje su dokazivale postojanje očitih djela genocida ili njegovo planiranje.

2. Ovo, također, ima za posljedicu odgovornost onih država za njihov propust da ispune svoje zakonske obaveze pod vlastitim povjerenjem, da podrže, respektuju i osiguraju poštivanje humanitarnog prava.

3. Da je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija propustio da izvrši svoju dužnost da zaštiti međunarodni mir i sigurnost, što se tiče konflikta na teritorijama bivše Jugoslavije. Pet stalnih članica Savjeta bezbjednosti snose posebnu odgovornost s obzirom na neodređivanje jasnog i efektivnog mandata UNPROFOR-a, ostavljajući komandante na terenu sa širokim mogućnostima slobodne odluke.

4. Evropska unija i njene države - članice imaju posebnu moralnu i političku odgovornost za propust da djeluju, a ponekad su se promišljeno usprotivile da se spriječe genocidna djela i zločini protiv čovječnosti i protiv mira na teritorijama bivše Jugoslavije.

5. Njemačka mora snositi posebnu odgovornost za svoj uticaj u komadanju društva bivše Jugoslavije, kroz njeno prerano i unilaterano priznanje Slovenije i Hrvatske, u ovom drugom bez jamstva osiguranja za zaštitu prava manjina unutar tih područja, potrebnih preduslova za suverenost kako je jasno rečeno od strane Badinterove komisije u jesen 1991.

6. Što se tiče uloge medija, službeni mediji i mediji pod kontrolom onih inače sklonih paravojnim grupama na svim teritorijama bivše Jugoslavije, su odgovorni za kreiranje ambijenta straha i ksenofobiji u pojedinim društvima. Ovaj ambijent je dijelom doprinio izbijanju oružanih neprijateljstava i eskalaciji povreda do genocidnih razmjera.

VII Preporuke i prijedlozi

Stalni Tribunal naroda neprestalno ponavlja preporuke istaknute na zasjedanju održanom u Bernu 20. februara 1995. Također, ukazuje na slijedeće preporuke:

A. Pozivaju se, Međunarodna zajednica, a posebno Evropska Unija, da usvoje slijedeće mjere, radi naknade za teške štete (čiji su i oni uzročnici), te da ispune svoju odgovornost kako se navodi u Presudi:

1) Angažovati njihove ekonomske, tehnološke i kulturne resurse za materijalnu i moralnu rekonstrukciju zemalja razorenih ratom a naročito Bosnu i Hercegovinu.

2) Evropska unija bi naročito trebalo da preuzme inicijativu da ponudi svoj prostor kao novo zajedničko područje. To bi moglo pomoći u smanjenju problema granica, kao i naporima za rekonstrukciju. U tom širem kontekstu moguće je popraviti široku mrežu koegzistencije i individualnih i kolektivnih prava, čija kriza je prouzrokovala rat. Na taj način, Evropa, može kompenzirati odštetu za svoju neaktivnost za vrijeme konflikta. Dok je Dejtonski mirovni plan, ustvari sankcionirao vrstu etničke podjele balkanskog stanovništva, podjelom bivše Jugoslavije na područja različitih interesnih sfera, Evropa može promovirati mir, koji je efikasniji i trajan, otvarajući svoja vrata za sve nove države koje su formirane u ratu. Implementacija takvog plana zavisice od efikasne demokratizacije na području, i zaštite manjina.

Ciljevi ovog oblika obnove su, pored unapređivanja mirovnog procesa i rekonstrukcije bivše Jugoslavije, također, jačanje evropskog identiteta, kao prostora dogovora i mirne koegzistencije stanovništva sa različitim kulturama, otvoreno novim spajanjima i novim plodnim kulturnim uticajima. Ova perspektiva, pružanje utočišta za sve narode bivše Jugoslavije na širem evropskom tlu je historijska prilika za implementaciju takve šire ideje Evrope. U stvari, ovi narodi su u centru spajanja i preloma tri velike civilizacije (Rimski katolici, Grčka ortodoksna crkva i Muslimani), koji žive između dvije velike imperije koje su nestale (Austro-Ugarska i Otomanska) i između dva velika svjetska bloka koji su se raspali (kapitalistički zapad i komunistički istok). Bosna, naročito simbolično predstavlja epicentar gdje ove linije historijskog dodira i preloma križaju jednu drugu u nerješivom obliku. I jasno je da preživljenje ove nove "dvodijelne" političke strukture bosanske države dizajnirane Dejtonskim sporazumima, jednako nevjerovatno u kontekstu razdvajanja kao što je moguće unutar okvira šireg zajedničkog evropskog tla.

3. Konačno, ovaj Tribunal smatra da strahote građanskog rata u bivšoj Jugoslaviji, koje su podstakle Savjet bezbjednosti Ujedinjenih naroda da formira "ad hoc" Tribunal za zločine, nose u prvom redu hitnu potrebu formiranja Stalnog

krivičnog Tribunala za zločine protiv čovječnosti, sa obligatnom jurisdikcijom, obavezujućom ne samo za države, već i žrtve zločina, i koji je ovlašten da utvrdi (sudi) ličnu odgovornost svih koji su umiješani, uključujući i političke vođe. Formiranje takvog Tribunala bi, također, trebalo da prati, unutar specifičnog vremenskog ograničenja, usvajanje istinskog međunarodnog kaznenog zakonika koji se primjenjuje ne samo na genocid, mučenje i zločine protiv čovječnosti, već, također, i ozbiljne povrede ljudskih prava za koje ne postoji državna jurisdikcija. "Statut Stalnog međunarodnog krivičnog Tribunala" usvojen od strane Komisije za međunarodno pravo treba brižljivo modificirati, da odgovara takvim potrebama.

B. Nadalje, zahtijevano je da se dezerterima, pobunjenicima, onima koji iz bilo kojih razloga odbijaju da ratuju, i ratnim dezerterima bivše Jugoslavije obezbijedi legalni status političkih izbjeglica s pravom na azil. Nadalje, pozivamo političke lidere da ih amnestiraju, garantujući im ponovo sva građanska prava.

C. Preporučeno je da profesionalci medija preispitaju svoj zakonik etike u svjetlu ljudskih prava, prava naroda da bi unaprijedili mir. Preporučeno je da međunarodni mediji pruže pomoć nezavisnom nacionalnom mediju u izvršavanju njihovog posla.

D. Preporučeno je da Haški tribunal istraži i osudi novinare, urednike i direktore medija osumnjičenih za zločine i poticanje genocida, određenih Konvencijom 1948.

E. Preporučeno je da djela etničkog seksualnog nasilja Haški tribunal kvalificira, u skladu sa članom 5 njegovog Statuta, kao zločin protiv čovječnosti, te ukoliko se utvrdi da su ta djela namjerno učinjena, ona moraju biti, na osnovu člana 4 istog Statuta, sankcionisana, također, kao zločin genocida.

F. Preporučeno je svim državama članicama Ujedinjenih nacija da ratifikuju Konvenciju od 4. decembra 1989. koja zabranjuje regrutovanje, korištenje, finansiranje i obučavanje plaćenika.

Prilog: Faksimil naslovne strane Presude

PERMANENT PEOPLES' TRIBUNAL

Founder: LELIO BASSO

President

FRANÇOIS RIGALUX (BELGIUM)

Vice-Presidents:

AMAR BENTOUANI (ALGERIA)

MAKOTO ODA (JAPAN)

ARMANDO URIBE (CHILE)

GEORGE WALD (USA)

* RUTH FIRST (SOUTH AFRICA)

Former Vice-President

Secretary General

GIANNI TOGNONI (ITALY)

PERMANENT PEOPLES'
TRIBUNAL
ON FORMER YUGOSLAVIA

SECOND SESSION
BARCELONA, 7-11 XII 1995

VERDICT

Narodna tužba (actio popularis) protiv Slobodana Miloševića

*U IME MILIJUNA ŽRTAVA AGRESIVNOG RATA
SRBIJE PROTIV HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE*

ACTIO POPULARIS- NARODNA TUŽBA

protiv

Slobodana Miloševića, Beograd

*zbog ratnih zločina i zločina protiv
čovječnosti i zločina genocida*

što je od dolaska na vlast započeo sa pripremama za rat i nasilje te započeo agresivan rat protiv Hrvatske i Bosne i Hercegovine i pri tome organizirao i propustio spriječiti:

- 1) ubijanje ljudi tako da je od 1991. godine ubijeno više od 300.000 ljudi (ranjenika, zarobljenika, civila, žena i djece),
- 2) masovna silovanja više od 100.000 osoba,
- 3) ranjavanje ljudi pa je u ovom ratu ranjeno više od milijun ljudi,
- 4) proganjanje ljudi iz njihovih domova pa je tako prognano više od 4 milijuna ljudi,
- 5) uništavanje kulturnih i vjerskih spomenika pa je tako uništeno ili razoreno i teško oštećeno više od 2.000 izuzetno vrijednih vjerskih objekata i drugih spomenika kulture,

čime je izvršio zločine genocida, ratne zločine i zločine protiv čovječnosti kažnjive i zabranjene međunarodnim pravom,

pa stoga tražimo da sudac Richard Goldstone, glavni tužitelj Međunarodnog suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji,

otvori istragu i podigne optužnicu s nalogom za hapšenje Slobodana Miloševića kao velikog ratnog zločinca

Dr. Smail Čekić, direktor
Instituta za istraživanje zločina protiv
čovječnosti i međunarodnog prava,
Sarajevo

Dr. Zvonimir Šeparović, predstojnik
Središnjice za genocid i ratne žrtve
Hrvatskog žrtvoslovnog društva, Zagreb

g. Petar Jozelić i Jerko Doko, HNV BiH

U Zagrebu, 10. studenog/novembra 1995.

Prilog: Faksimil Narodne tužbe protiv Slobodana Miloševića

To the INTERNATIONAL TRIBUNAL FOR THE PROSECUTION
OF PERSONS RESPONSIBLE FOR SERIOUS VIOLATIONS OF
INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW COMMITTED IN "YUGOSLAVIA"
The Haag, Netherlands

In the name of the millions of victims of the Serb armed aggression against
Croatia, and Bosnia and Herzegovina

ACTIO POPULARIS

The People
versus
SLOBODAN MILOŠEVIĆ
President of the "Republic of Serbia"
Belgrade

for his committing of serious violations of international humanitarian law who planned, instigated, ordered and otherwise aided and abetted in the planning, preparing and the executing of grave breaches of the Geneva Conventions of 1949, violations of the Laws of War and Customs of War, Genocide and Crimes Against Humanity,

the aforementioned crimes provide evidence beyond any reasonable doubt, that the accused person is an accomplice in the ongoing genocide operation in Croatia, and Bosnia and Herzegovina,

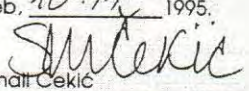
the accused person has been committing the said crimes knowing their utmost gravity and their genocidal effects: the usurpation by Serbia and its terrorists, of two thirds of the Republic of Bosnia and Herzegovina and one third of the Republic of Croatia; unspeakable suffering, killings, mass rape, pillage and other genocide crimes, resulting in:

- the death of over 300,000 people, including civilians, women, children, wounded and other noncombatants,
- mass rape and gross sexual abuse of over 100,000 people,
- the causing of over 4 million persons to flee their homes, and,
- the destruction of over 2,000 of the most valuable religious and cultural monuments.

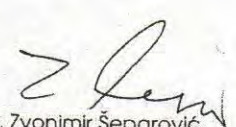
By the ordering and commission of the aforementioned crimes, the accused person is individually responsible for the crimes listed and referred to in articles 2 to 5 of the Statute of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991.

For reasons listed above, we demand that the accused person be prosecuted for the aforementioned crimes.

Zagreb, 10. 11. 1995.

Dr. Smilica Cekic
Director, Institute for Research of
Crimes Against Humanity and
International Law, Sarajevo

Signed by:

Dr. Zvonimir Šeparović
Center for Genocide
and War Victims
Zagreb

POGOVOR

POGOVOR

Potrebe za naučnim objašnjenjem, za kraj XX stoljeća potpuno anahronog, fenomena genocida pred čijim strahotama se prije 50 godina relevantna svjetska javnost i politika zaklinjala "Nikad više!" javila se već na početku nove kataklizme u Evropi.

Već u toku prve godine otvorene oružane agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu - dok je još širom Bosne i Hercegovine bjesnio velikosrpski genocid nad Bošnjacima i drugim nesrpskim narodima - realizovani su, nezavisno jedan od drugog, dva naučna skupa na ovu temu.

Prvo je, 24. avgusta 1992. godine u opsjednutom i napola okupiranom Sarajevu održano naučno savjetovanje "GENOCID U REPUBLICI BOSNI I HERCEGOVINI 1992. GODINE". Organizatori su bili: Udruženje pravnika Bosne i Hercegovine, Udruženje za krivično pravo i kriminologiju Bosne i Hercegovine, te Redakcija časopisa "Pravna misao" iz Sarajeva. Na Skupu je učestvovalo 112 učesnika. Pored uvodne i završne riječi predsjednika Organizacionog odbora prof. dr. **Ismeta Dautbašića**, te pozdravnih riječi predsjednika ANUBiH dr. **Seida Hukovića** i potpredsjednika Vlade Republike Bosne i Hercegovine, dr. **Zlatka Lagumdžije**, podneseno je 39 referata, 11 diskusija, te usvojene dvije rezolucije - jedna za domaću javnost i druga za Međunarodnu konferenciju o Jugoslaviji u Londonu.

Materijali Savjetovanja objavljeni su u posebnom četverobroju (5. do 8, za maj-avgust 1992. godine) časopisa za pravnu teoriju i praksu "Pravna misao".

Nepun mjesec kasnije, 21. i 22. septembra 1992. godine u Frankfurtu na Majni (Frankfurt a/M) održano je **Međunarodno saslušanje: "ETNIČKO ČIŠĆENJE I MASOVNO PROTJERIVANJE U BOSNI I HERCEGOVINI, HRVATSKOJ, KOSOVU ..."** (Internationale Hearing: "Etnische Säuberung und Massenvertreibung in Bosnien-Herzegowina, Kroatien, Kosovo..."). Organizator je bilo njemačko Društvo za ugrožene narode (Gesellschaft für bedrohte Völker) sa sjedištem u Getingenu (Göttingen). Na konferenciji je u prisustvu novinara i eksperata za međunarodno pravo, te boraca za ljudska prava iz više zemalja javno saslušano 42 svjedoka etničkog čišćenja i masovnog

protjerivanja u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kosovu, Sandažku i Vojvodini. U izdanju Luhterhanda dopunjeni materijali Konferencije su na njemačkom objavljeni 1993. godine pod naslovom: "**ETNISCHE SÄUBERUNG**" - **GENOZID FÜR "GROSSSERBIEN"**,¹ kao dokumentacija Društva za ugrožene narode. Priredio **Tilman Cilh** (Tilman Zülch). Dopunjeno i ilustrovano bosansko izdanje pod naslovom: "**ETNIČKO ČIŠĆENJE**" - **GENOCID ZA "VELIKU SRBIJU"** izašlo je 1995. u Sarajevu, u zajedničkom izdanju Vijeća kongresa bošnjačkih intelektualaca, Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava i Bosanskog kulturnog centra. Preveo, dopunio, ilustrovao i uredio mr. **Muharem Kreso**.

U 1993. i 1994. godini, dok su međunarodna zajednica i njene pozvane zvanične organizacije (OUN i EZ) uporno nastavljale da izbjegavaju - njihovim temeljnim aktima utvrđene - obaveze da efikasno intervenišu i zaustave ponovo probudeni fašizam, koji se i ovog puta manifestovao agresijom na susjedne zemlje i genocidom nad narodima, koji su se našli na putu njihovog ostvarenja "velike države" odnosno proširenja "lebensrauma", u svijetu su izvršeni i drugi pokušaji da se pronikne u suštinu ove anahrone pojave.

Među tim pokušajima u 1993. godini ističu se **SVJETSKA KONFERENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA** u Beču u organizaciji Ludvig Bolcman instituta za ljudska prava iz Beča (LUDWIG-BOLZMAN-INSTITUT FÜR MENSCHENRECHTE, WIEN) te **Konferencija o genocidu** u Bosni i Hercegovini, održana 16. do 20. aprila 1993. godine u Njujorku (New York).

Mnoge nevladine humanitarne organizacije, organizacije za ljudska prava, instituti i univerziteti, novinske kuće, nezavisno ili u saradnji sa vladinim organizacijama i institucijama Ujedinjenih nacija, nastavili su da se bave problemom i prikupljanjem podataka o zbivanjima u Bosni, na području bivše Jugoslavije i regionu Balkana, odnosno jugoistočne Evrope.

Mnogi novinari, naučnici i javni radnici učinili su značajne napore. Objavljena je čitava biblioteka knjiga, studija, dnevnika, reportaža, opisa, svjedočanstava. U tom okviru svojim otkrićima i dokumentarnošću, posebno se ističu: **Roj Gatman** (Roy Gutman), **Johanes Folmer** (Johanes Vollmer), **Johan Rajsmiler** (Johan Georg Reissmüller), **Huan Goitisoló** (Juan Goitisoló), **Norman Sigar** (Norman Cigar), **Smail Čekić**, **Ivo Banac**, **Bernar - Anri Levi** (Bernard - Henri Levy) i dr.

Ujedinjene nacije su, međutim, potpuno zakazale u svom esencijalnom određenju i Organizacija UN nije odgovorila svojoj osnovnoj namjeni. Nije

¹ *INTERNATIONALES HEARING: "ETNISCHE SÄUBERUNG UND MASSENVERTREIBUNG IN BOSNIEN-HERZEGOWINA, KROATIEN, KOSOVO, SANDSCHAK UND VOJVODINA"* (Međunarodno saslušanje: "Etničko čišćenje i masovno protjerivanje u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kosovu, Sandžaku i Vojvodini").

spriječila ni zaustavila očiglednu spoljnu, velikosrpsku agresiju na svoju članicu, na međunarodno priznatu suverenu državu Bosnu i Hercegovinu. Naoružane vetom - u Savjetu bezbjednosti zastupljene velike sile - ponijele su se amoralno i u suprotnosti sa obavezama iz Povelje UN i drugih izvora međunarodnog prava. Čak su se oglušile i o više puta ponovljene stavove Generalne skupštine UN.

U pokušaju da bar donekle spasu obraz i naročito svoje pozicije i EZ i OUN su preduzimale jalove međunarodne konferencije, upućivale svoje posmatrače i razne mirotvorce, organizovale dostavu humanitarne pomoći, ustanovile "pacificirane" i "zaštićene" zone UN, zone "isključenja" i slično. Međutim, respektivne angažovane vojne snage zvučnih imena (UNPROFOR, IFOR, SFOR, IPTF itd.) nisu imale ovlaštenja da efikasno odbrane žrtve genocidnih i drugih ratnih zločina. Jedino su pristale na formiranje **ekspertnih istražnih komisija**² i imenovanje **specijalnih izvjestitelja**³, te na kraju i na formiranje **Međunarodnog krivičnog suda za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije** sa sjedištem u Hagu (Den Haag).⁴

Dvojicu vrsnih eksperata i istražitelja, koji su savjesno i objektivno prišli izvršenju zadataka⁵ aparat OUN na čelu sa generalnim sekretarom Butrosom Galijem (Butros Butros Ghali) je bukvalno onemogućio, a doziranjem nedovoljnih sredstava i neefikasnih ovlaštenja Međunarodni krivični sud u Hagu praktično ostavio bez podrške, svodeći njegovu djelatnost na beznačajan broj slučajeva još beznačajnijih izvršilaca, dok su mu glavni zločinci, inicijatori i naredbodavci ostali nedostupni. Slično su prošli Bosjunijev prethodnik Fric Kalsoven (Frits Kalshoven) i kasnije u Komisiji za traženje nestalih lica angažovani Manfred Novak (Manfred Nowak).

---

² - *Ekspertna komisija za istraživanje i sakupljanje dokaza teških kršenja ženevskih konvencija i međunarodnog humanitarnog prava u sukobu u bivšoj Jugoslaviji, formiranoj Rezolucijom savjeta bezbjednosti br. 780 od 6. oktobra 1992. godine;*

³ - *Specijalni izvjestitelj Komisije za ljudska prava OUN, Tadeuš Mazovjecki imenovan je avgusta 1992. godine i 23. februara 1993. godine Komisija mu je produžila mandat još jednu godinu.*

⁴ - *Međunarodni krivični sud za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine (International Tribunal for the Prosecution of Persons responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991. - The Hague Tribunal), formiran Rezolucijom Savjeta bezbjednosti br. 808 od 22. februara 1993. godine.*

⁵ *Radi se o prof. dr. Šerifu Basjuniju (Sharif Basjouni), svjetski poznatom profesoru međunarodnog i krivičnog prava, direktoru Međunarodnog instituta za ljudska prava De Pol (De Paul) univerziteta u Čikagu i Tadeušu Mazovjeckom (Tadeusz Mazowiecki), bivšem predsjedniku vlade u Poljskoj.*

O radu i metodologiji ove dvije komisije na Kongresu su govorili: dr. Kerolajn Durnik (Carolyn Durnik) i Konstanti Gebert (Constanty Gebert), a njihovi rezultati objavljeni su u službenim izvještajima kao dokumenti UN. Vidi str. 669-679 i 680-688.

Ovdje moramo posebno istaći napore i rezultate nevladinog **Stalnog suda naroda**, nasljednika čuvenog Raselovog suda, sa sjedištem u Rimu, koji je o počinjenim zločinima u bivšoj Jugoslaviji pripremio i 1995. godine održao dvije posebne javne sjednice, zapravo javna suđenja u Bernu (Bern, 17.-20. februara) i Barseloni (Barcelona, 7.-11. decembra). O njegovim rezultatima na Kongresu je govorila gospođa Hajdi Rudolf (Heidi Rudolf), a i **Presudu** izrečenu 11. decembra 1995. godine u Barseloni.⁶

Kongresu je prisustvovalo više od stotinu naučnih radnika, istraživača, univerziteskih profesora i akademika, eksperata u različitim oblastima od međunarodnog do ratnog i krivičnog prava, filozofa, psihologa, historičara, vojnih stručnjaka, teologa, ljekara, političara, boraca za ljudska prava neposrednih očevidaca i svjedoka, te predstavnika međunarodnih i nacionalnih organizacija i institucija kakve su: **Ekspertna komisija UN Š. Basjunija**, **Specijalnog izvjestitelja UN za ljudska prava T. Mazovjeckog**, **Hjuman Rajts Voč** iz Vašingtona, **Njemačka komisija za pravdu i mir** iz Bona, **Savjet za mir na Balkanu** iz Vašingtona, **"Pravnici bez granica"**, iz Pariza, **"Ljekari bez granica"**, **Međunarodna helsinška federacija** iz Beča, **Kulturni most Bazel-Sarajevo**, **"Medika"** iz Kelna (Köln).

Uslovi u kojima je pripreman i organizovan Međunarodni kongres za dokumentaciju genocida u Bosni i Hercegovini, posebno nemogućnost blagovremene i efikasne komunikacije organizatora međusobno i organizatora sa potencijalnim učesnicima i autorima, bolest i neki drugi objektivni razlozi rezultirali su, između ostalog, i neučešćem izvjesnog broja za temu Kongresa relevantnih naučnih i stručnih eksperata. Takvi su npr. T. Mazovjecki, Š. Basjuni, N. Sigar, H. Goitisol, J.R. Rajsmiler, B. Bogdanović, S. Vizental, da samo pomenemo neke. To svakako treba nadoknaditi u pripremi i organizaciji narednog drugog Kongresa.⁷

Uprkos svih tih teškoća na Kongresu je podneseno 86 referata i saopštenja, ali je njihov broj, obim i raspoloživo vrijeme veoma suzilo prostor za diskusije. Kongresu su svoj doprinos dali i neki neposredni očevici zločina.

Sa žaljenjem moramo konstatovati da su nas ratni uslovi u kojima je Kongres za dokumentaciju genocida u Bosni i Hercegovini 1991. do 1995. godine, te drugi različite provenijencije, a naročito ratnim razaranja i ratnim posljedicama uslovljene teškoće komuniciranja omogućili da pribavimo određen manji broj na kongresu izloženih izlaganja i diskusija.

---

⁶ Vidi referat: *Hajdi Rudolf, OD BERNA KA BARSELONI*, str. 558-562 i *Prilog br. 3.*, 755-763.

⁷ Učesnici Kongresa u Bonu (Bonn) bili su jednodušni u želji da to bude u deblokiranom i slobodnom Sarajevu.

Slično se odnosi i na pribavljanje bilježaka o autorima, kao i fotografija.

Naknadnim naporima redakcije i organizatora Kongresa to je svedeno na oprostiv minimum.

Organizatori Kongresa, posebno njegovo Predsjedništvo i moderatori ⁸ osigurali su uslove te efikasno i uredno odvijanje petodnevnog rada uprkos obimom tema i dokaza diktiranog - furioznog i iscrpljujućeg tempa.

Pored referata na Kongresu besprjekome pripreme, simultano prevodenje na engleski, bosanski i francuski jezik, ugodan smještaj, administraciju i tehniku za funkcionisanje Kongresa obavila je brojna ekipa Društva za ugrožene narode-internacional (Gesellschaft für bedrohte Völker - International) Šlan-Ginter (Schlan-Gunther), Tobias Vernle (Tobias Wernle), Marija Vernle-Matić (Maria Wernle-Matić), Simon Gerber (Simon Gerber), Sandro Domiani (Sandro Domiani), Mihael Fric (Michael Fritz), Štefan Blejer (Stephan Blayer), Kristin Džordan (Cristian Jordan), Inse Gajsmar (Inse Geismer), Gabi Martin (Gabi Martin), Inkan Koler (Inkan Kohler), Barbara Sige (Barbara Sigge), Petra Lanc (Petra Lanz), Nikolaj Akerman (Nikolai Ackermann), te Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava iz Sarajeva - dr. Faruk Mekić, Fuad Jašarević, Fuad Adžanel, Jasna Čaušević, Željko, Zlatan i Satko Filipović, Hajra Bibić, Ismet Grba, Fadila Memišević, dr. Bećir Macić, prevodioci: Jasna Čaušević, Kadira Hadžić, mr. Radomir Marinković, dr. Rasim Hurem, mr. Muharem Kreso, Spomenka Beus, Dubravka Dostal, Sonja Đerasimović, Nina Maletić.

Pored naučne Kongres je imao naglašenu moralnu i političku atribuciju. Efektivno ga je pratilo bar 80 novinara⁹ svjetskih i velikih nacionalnih medija, za njih su održane dvije konferencije za štampu a rezultati su niz intervjuva, i veliki broj izvještaja, osvrti, članaka i komentara na televiziji, radiju, dnevnim novinama i periodičnim listovima. Njihov broj i obim su takvi da bi ih bilo teško smjestiti i u posebno izdanje, pa bi bilo iluzorno i pokušati da ih ovdje i pomenemo. Zahvaljujući tome odjek Kongresa bio je izuzetan, uprkos činjenici da se odvijao paralelno sa naizgled spektakularnim NATO-udarima po izvjesnim odabranim položajima agresora, koji su ga nakon ultimatumu generala Žanvijeja (Bernard Janvier) prisilili da sutradan po okončanju Kongresa formalno pristane na njegove prve uslove za zaustavljanje genocidnih radnji, koje su još bile u toku.

---

⁸ Mihael Fric (Michael Fritz), Tilman Cilh, Azra Džajić, Rahel Beš, Zvonimir Šeparović, Smail Čekić.

⁹ Akreditovano ih je bilo 157, i dio njih je koristio saopštenja za štampu pripremljena od Biroa za štampu, naročito ona plasirana na Konferenciji za štampu o masakru u Srebrenici, održanoj 3. septembra 1995. godine, sa početkom u 10,30 sati.

Nažalost, međunarodna zajednica je samo tražila obustavu daljih ratnih djelovanja, ali i pristala na nastavak mirovnog procesa pod uslovima priznavanja rezultata osvajanja i genocida. Učesnici Kongresa ukazali su na pogubnost takvog postupka i insistirali da se "**ne kapitulira pred nepravdom**" (general fon Kilmanzeg) da se "**ne pristane na podjelu Bosne**" (advokat F. Bojl - Fransis A. Boyle), da se **ukine nepravedni embargo protiv žrtve agresije**, da se **ne iznevjere žrtve i da se efikasno priđe kažnjavanju počinjenih zločina**.

Delegacija Kongresa je 4. septembra 1995. godine članovima KONTAKTNE GRUPE, koja je tih dana zasjedala u Bonu demonstrativno predala, na završnoj sjednici Kongresa usvojenju **Bonsku deklaraciju o genocidu u Bosni i Hercegovini**.

Kongres je pet dana raspravljao o monstruoznim zločinima masovnih razmjera, raspravljao o podstrekivanju, planiranju, neposrednom izvršenju i počinocima zločina te između ostalog utvrdio:

- da je na suverenu i međunarodno priznatu državu Republiku Bosnu i Hercegovinu, članicu Ujedinjenih nacija izvršena **spoljna agresija** od strane Savezne Republike Jugoslavije, te da je u toj agresiji određeno vrijeme (maja 1993. do marta 1994. godine) učestvovala i Republika Hrvatska;

Ta agresija je prema definiciji Ujedinjenih nacija od 1974. godine "**zločin protiv mira i bezbjednosti čovječanstva**" i istovremeno okvir i ambijent u kome su počinjeni svi drugi zločini;

- da međunarodna zajednica **nije omogućila samoodbranu žrtve agresije i nije blagovremeno izvršila Poveljom Ujedinjenih nacija predviđenu vojnu intervenciju protiv agresora**;

- da je velikosrpski režim Slobodana Miloševića okupirao i već četiri godine, uz pomoć svojih kolaboracionista, vrši okupaciju blizu 70% teritorije susjedne države;

- da su na tim okupiranim teritorijama, pred očima čitavog svijeta, od 1992. godine izvršeni i još uvijek se vrše svi **oblici genocidnih radnji i sve vrste ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i teških kršenja ljudskih prava**;

- da nema međunarodno kodifikovanog zločina i povrede ljudskih prava koji agresor u toku ovog nepravednog, napadačkog rata na Bosnu i Hercegovinu nije počinio, ali i da je počinjen velik broj oblika zločina, koje međunarodno pravo **još nije zabilježilo**, te su pokrenute inicijative za kodifikaciju novoustanovljenih oblika zločina i preciznije formuliranje genocidnih radnji, odnosno **dopunu Konvencije o genocidu**;

¹⁰ Završne izjave potpisnika Dejtonskog ugovora na to ih izričito obavezuju.

- da je neophodno preduzeti temeljito, obuhvatno, međunarodno koordinirano, cjelovito i sistematsko istraživanje počinjenih zločina i okolnosti u kojima su se dogodili.

Tu akciju bi trebalo organizaciono osmisliti i kadrovski osposobiti, a naročito obilno materijalno podržati i osigurati joj pristup izvorima relevantnih informacija.¹⁰

ŠKOLA U JEDNOM OD IMPROVIZIRANIH SKLONIŠTA U SARAJEVU

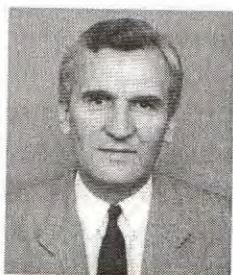

BILJEŠKE O AUTORIMA

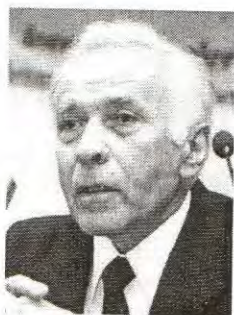

Dr. MILJENKO ANIČIĆ, svećenik. Rođen 14. maja 1950. u Pećniku kod Modriče. Klasičnu gimnaziju završio u Subotici. Studij teologije započeo u Sarajevu, a završio u Insbruku (Innsbruck, Austrija) 1977, kada je zaređen za svećenika. Za to vrijeme završio studij psihologije i doktorirao moralnu teologiju 1985. Po povratku sa studija služio kao župnik na dvije župe banjalučke biskupije. Od 1989. do 1992. vršio dužnost kancelara banjalučke biskupije. Početkom rata u Bosni i Hercegovini po odredbi

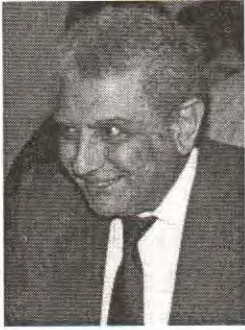
biskupa Komarice posvećuje se karitativnom radu. Sada vrši dužnost predsjednika Karitasa banjalučke biskupije, biskupskog vikara za prognanike banjalučke biskupije, direktora Karitasa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i profesora moralne teologije na Teologiji u Đakovu, Hrvatska. Sredinom jula 1997. od pape Ivana Pavla II imenovan prelatom Njegove Svetosti. Objavio više teoloških radova.

SULJO BABIĆ, pravnik. Rođen 1943. godine u mjestu Gire, kod Sokoca. Radio kao sekretar Skupštine opštine Sokolac, predsjednik Izvršnog odbora te opštine do aprila 1979. godine. Od aprila 1979. godine do danas radi u organima pravosuđa i to: predsjednik Opštinskog suda u Sokocu (1979. do 1987.), sudija i zamjenik predsjednika Višeg suda u Sarajevu (1987. do 1994.). Živi u Sarajevu. Republički javni tužilac.

SMAIL BALIĆ, diplomirani bibliotekar. Rođen 1920. u Mostaru. Živi u Austriji. Više godina bio stručni referent za orijentalne jezike austrijske Nacionalne biblioteke u Beču i izdavač časopisa "ISLAM UND DER WESTEN" (Islam i Zapad). Objavio više knjiga, između ostalog i "KULTURGESCHICHTE DER BOSNIAKEN" (Kultura Bošnjaka, 1973.) te: "DAS UNBEKANNTE BOSNIEN" (Nepoznata Bosna, 1992), te veliki broj članaka o islamu u LEKSIKON RELIGIOSER GRUNDBEGRIFFE (Leksikon osnovnih religijskih pojmova, 1987).

Dr. ŠERIF BASJUNI (M. Charif Bassiouni), rođen u Egiptu. Profesor prava i rukovodilac Međunarodnog Instituta za ljudska prava De Pol (De Paul) univerziteta u Čikagu (Chicago, SAD), te predsjednik i izvjestilac Ekspertne komisije UN za istraživanje i sakupljanje dokaza o teškim kršenjima Ženevskih konvencija i drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava u sukobu u bivšoj Jugoslaviji od 19. oktobra 1993. do 30. aprila 1994. godine.

Predsjednik je Međunarodne asocijacije za krivično pravo, sa sjedištem u Parizu i rukovodilac Međunarodnog instituta kriminalističkih nauka u Sirakuzi (Siracusa, Italija). Objavio značajne radove iz oblasti države i prava i počasní doktor više univerziteta.

Dr. LJUBOMIR BERBEROVIĆ, rođen 1933. u Sarajevu. Studirao biologiju i filozofiju u Ljubljani i u Sarajevu. Diplomirao biologiju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Specijalizirao genetiku u Birminghamu (Birmingham, Engleska), gostujući predavač na Institutu za zoologiju Akademije nauka SSSR-a u Lenjingradu (Petersburg, Rusija). Od 1970. godine profesor Univerziteta u Sarajevu (evolucija, genetika, antropologija) uz to načelnik odjeljenja u Institutu za biologiju u Sarajevu. Rektor Univerziteta u Sarajevu (1985.-1988.).

Član Pagvaš grupe Bosne i Hercegovine, pa predsjednik Genetičkog društva Bosne i Hercegovine i Jugoslavije od 1969. godine, od 1989. njen predsjednik te član (od 1993.) Nacionalne komisije Bosne i Hercegovine za UNESCO. Od 1978. godine dopisni, a od 1983. godine stalni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, i od 1988. do 1995. sekretar njenog Odjeljenja za prirodne i matematičke nauke. Naučne oblasti: Genetika i humana populacija; Historija i filozofija prirodnih nauka; Biologija i ljudska reprodukcija. Objavio oko 150 naučnih radova, te brojne priručnike, eseje i teoretske članke.

Dr. IZET BERIDAN, rođen 29. januara 1953. u Berisalićima kod Olova. Osnovno i gimnazijsko školovanje završio u Olovu. Pedagošku akademiju i Fakultet političkih nauka u Sarajevu, magistrirao na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu. Doktorska disertacija Porodica i rat (socijalne funkcije porodice) odbranjena 1997. godine.

U zvanje predavača na predmetu Odbrana biran 1982./83. godine na Akademiji scenskih i Akademiji likovnih umjetnosti. U školskoj 1985./86. godini na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu izabran u zvanje asistenta na predmetu Teorija o ratu, predavač na predmetima Nauka o odbrani i Teorija o ratu. Pored ostalih poslova, u toku agresije na Bosnu i Hercegovinu, obavljao poslove pomoćnika ministra odbrane Republike Bosne i Hercegovine više od godinu dana. Saradnik Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Koautor Leksikona osnovnih vojnih, ratnih, pravnih i političkih pojmova, te udžbenika Nauka o odbrani.

RAHEL BEŠ (Rahel Bösch), publicist. Rođena 1960. u Švajcarskoj. Studirala filozofiju i germanistiku u Minhenu i Frajburgu (München, Freiburg, Njemačka), zatim žurnalistiku u Minhenu i etnologiju i sociologiju u Cirihi (Zurich, Švajcarska). Kao publicista saradivala na kulturnim i dnevopolitičkim temama. Projekti u oblasti migracija, položaju žena, privrede i trgovine u "Trećem svijetu". Izgradila i vodila Bosanski informativni biro Društva za ugrožene narode Švajcarske. Koordinator projekta i rukovodilac Društva Švajcarska - Bosna i Hercegovina.

MUHAMED BEŠIĆ, politolog. Rođen 7. juna 1936. godine u Prijedoru. Diplomirao na fakultetu političkih nauka u Sarajevu 1965. godine. Radio u Rudnicima željezne rude Ljubija od 1950. do 1962. godine. Od 1965. do 1967. god. bio predsjednik Opštinskog sindikalnog vijeća, a od 1967. do 1969. sekretar Republičkog vijeća Sindikata Bosne i Hercegovine.

Od 1969. do 1974. godine Predsjednik Skupštine opštine Prijedor. Od 1974. do 1982. godine član Izvršnog vijeća Skupštine SR Bosne i Hercegovine. Od 1982. do 1986. godine sekretar Predsjedništva Republičke konferencije SSRN Bosne i Hercegovine.

Od 1986. do 1989. godine generalni sekretar SIZ PIO Bosne i Hercegovine, od početka 1989. do kraja januara 1991. godine član Vlade i Republički sekretar za unutrašnje poslove Bosne i Hercegovine.

Od 1. decembra 1993. godine do 31. maja 1994. godine bio potpredsjednik Skupštine okruga Banja Luka sa sjedištem u Travniku. Sada pomoćnik ministra vanjskih poslova Bosne i Hercegovine.

Dr. FON VAN DEN BIZEN (Phon van den Biesen), pravnik. Rođen u Holandiji. Advokat u Amsterdamu (Amsterdam, Holandija). Specijalista za svjetsko i međunarodno, posebno ratno pravo. Kao advokat zastupa Optužbu Bosne i Hercegovine pred Međunarodnim sudom u Hagu (Den Haag, Holandija). Sem toga je i sekretar Međunarodnog udruženja advokata protiv nuklearnog oružja (Internacional Association of Lawyers against Nuclear Arms) - IALANA i predsjednik holandske sekcije udruženja "War Child" (Djeca rata).

Dr. FRENIS BOJL (Francis Anthony Boyle), rođen 1950. Studirao pravo na Harvardu (Harvard, SAD) i danas ga predaje na Univerzitetu u Čikagu (Chicago, Illinois - SAD). U godinama 1993.-1994. kao advokat zastupao Republiku Bosnu i Hercegovinu pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, u stvari optužbe za genocid protiv Republike Srbije i Crne Gore. Između ostalog objavio: **BUDUĆNOST MEĐUNARODNOG PRAVA I AMERIČKE SPOLJNE POLITIKE** - 1987; **BOSANSKI NAROD PODNOSI TUŽBU ZBOG POČINJENOG GENOCIDA** - 1996.

DŽEM BOJNER (Cem Boyner), rođen u Istambulu (Istanbul - Turska) 1955. do 1978. studirao ekonomiju na Bosforskom univerzitetu i karijeru počeo u porodičnom preduzeću. Između 1982. i 1994. godine bio je generalni direktor Bojner-holdinga, a od 1989. do 1990. angažovao se kao predsjednik Udruženja turskih poslovnih ljudi i industrijalaca (TUSIAD). 1992. godine aktivno učestvovao u formiranju Novog demokratskog pokreta, koji se u decembru 1994. transformisao u političku partiju, koja ga je izabrala za predsjednika. Tu dužnost je obavljao do aprila 1996., a trenutno je angažovan kao potpredsjednik Bojner-holdinga.

Mr. LUKA BRKOVIĆ, rođen 1940. godine u Rostovu kod Novog Travnika. Osmogodišnju školu završio u Bugojnu, klasičnu gimnaziju u Dubrovniku. Teološki studij diplomirao u Zagrebu. Filozofiju i sociologiju diplomirao na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, i na istom magistrirao psihologiju i pedagogiju. Magistarski rad u pripremi za štampu:

POIMANJE ŽENE U BIBLIJI, TALMUDU I KUR'ANU. Suradivao u GODIŠNJAKU i kalendaru, HKD "NAPREDAK", u mjesečniku STEČAK i još nekim listovima.

TILMAN CILH (Tilman Zülch), rođen 1939. godine u Dojč-Libau (Deutsch-Libau u Sudetima, Češka). Studirao ekonomiju i političke nauke. Osnivač i predsjednik njemačkog i međunarodnog Društva za ugrožene narode. Između ostalog objavio: BIAFRA - TODESURTEL FÜR EIN VOLK (Biafra - Smrtna presuda jednom narodu, 1968); FONDENEN KEINER SPRICHT - UNTERDRÜCKTE MINDERHEITEN (niko o njima ne govori - Potlačene manjine, 1975); IN AUSCHWITZ VERGAST, BIS HEUTE VERFOGLT - ZUR SITUATION DER SINTI UND ROMA IN DEUTSCHLAND UND EUROPA (U Aušvicu ugošćeni, do danas prognani - situacija Sinta i Roma u Njemačkoj i Evropi, 1979); AUFSTAND DER OPFER - VERRATENE VÖLKER ZWISCHEN HITLER UND STALIN (Ustanak žrtava - izdati narodi između Hitlera i Staljina, 1989, zajedno sa J. Vollmerom); VÖLKERMORD AN DEN KUREDEN (Genocid nad Kurdima, 1991.); "ETNISCHE SÄUBERUNG" - VÖLKERMORD FÜR "GROSSSERBIEN" ("Etničko čišćenje" - genocid za "veliku Srbiju", 1993, bosansko izdanje 1996); DIE ANGST DES DICHTERS VOR DER WIRKLICHKEIT - 16 ANTWORTEN AUF PETER HANDKES WINTERREISE NACH SERBIEN (Pjesnikov strah od istine - 16 odgovora na Zimsko putovanje u Srbiju Petera Handkea, 1996). Dobitnik nagrade časopisa GEO za 1982. godinu, nagrade za publicistiku Donjosaksonske pokrajine za 1995. Nosilac srebrenog Ordena bosanskog grba - 1996).

Dr. IVAN CVITKOVIĆ, rođen u Mostaru 1945. godine. Sociolog, magistrirao na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu (1974). Na Fakultetu za sociologiju, novinarstvo i političke znanosti u Ljubljani (1978) promoviran u doktora socioloških znanosti. Objavio više knjiga iz oblasti religije, religijskih i nacionalnih odnosa, te preko stotinu stručnih radova. Redovni je član Hrvatskog društva za znanost i umjetnost, te redovni profesor na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu (sociologija religije i sociologija saznanja). Pripada neovisnim intelektualcima "Krug 99".

Dr. SMAIL ČEKIĆ, rođen 1953. u Gusinju (Grma Gora). Doktor je historijskih nauka. Profesor je na Sarajevskom univerzitetu i direktor Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu. Bavi se proučavanjem vojne i savremene političke historije južnoslavenskih naroda, a posebno Bosne i Hercegovine. Izuzetno visok domen njegovih radova zapažen je u oblasti istraživanja zločina nad Bošnjacima u Drugom svjetskom ratu i genocidnoj agresiji na Bosnu i Hercegovinu 1991.-1995.

Dr. MEHMED DEKOVIĆ, pravnik. Rođen u Podgorici (Crna Gora) 1938. U Sarajevu završio osnovnu školu, gimnaziju i Pravni fakultet. Diplomirao 1959. Član udruženja nezavisnih intelektualaca "Krug 99" i Odbora za pravo Fondacije "Soroš". Radio kao sudija Privrednog suda Bosne i Hercegovine, i Suda udruženog rada Bosne i Hercegovine. Posljednjih petnaest godina radi kao sudija Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine. Aprila 1996. godine od Vijeća Evrope imenovan za sudiju Doma za ljudska prava. U periodu 1988. do 1990. godine obavljao dužnost predsjednika Republičke izborne komisije.

Sarađivao u više pravnih časopisa i listova ("INFORMATOR" Zagreb, "SAVREMENA PRAKSA" Beograd, "ZIPS" Sarajevo, "SUDSKA PRAKSA" Beograd). Autor je više zapaženih knjiga iz oblasti radnih i stambenih odnosa i preko stotinu članaka iz ovih oblasti, te oblasti privrednih prestupa i ljudskih prava.

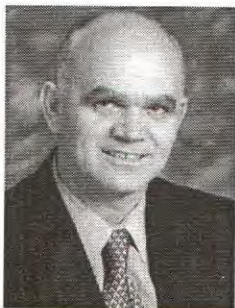

JOVAN DIVJAK, general u penziji. Rođen 1937. godine u Beogradu. Završio gimnaziju a potom vojne škole: Vojnu akademiju, Školu stranih jezika (francuski jezik), Komandno-štabnu akademiju i Ratnu školu. U 1964/65. godine u Parizu (Paris) završio Štabnu školu Francuske vojske. U periodu od aprila 1992. do marta 1997. godine u Armiji Republike Bosne i Hercegovine obavljao dužnosti pomoćnika i zamjenika komandanta Generalštaba.

Od 1993. do 1997. godine, po pozivu međunarodnih institucija i organizacija, učestvovao na okruglim stolovima, seminarima, kongresima i drugim skupovima u Bonu (Bonn), Londonu, Barseloni (Barcelona), Vašingtonu (Washington),

Kopenhagenu (Kobenhavn), Štokholmu (Stockholm), Luksemburgu (Luxemburg) i dr.

Od marta 1997. aktivno angažovan u Fondaciji "Obrazovanje gradi BiH", Sarajevo, kao njen predsjednik. Fondacija pruža raznovrsnu pomoć djeci iz Federacije Bosne i Hercegovine čiji su roditelji žrtve agresije na Bosnu i Hercegovinu. Član je asocijacije "Krug 99" i redakcije časopisa "Republika".

Dr SALAHUDIN DIZDAREVIĆ, rođen u Bijelom Polju (Crna Gora) 1942. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Bijelom Polju, a Medicinski fakultet u Sarajevu 1968. godine. Specijalizaciju iz opšte hirurgije završio 1976. godine. Magistrirao (u Sarajevu 1983.) i doktorirao iz dječije hirurgije (u Beogradu 1989.). Bio na usavršavanju u Milanu (Milan - Italija), Ljubljani, Beogradu, Zagrebu, Gracu (Graz-Austrija) i Rimu (Roma-Italija). Šef Klinike za dječiju hirurgiju. Na Medicinskom fakultetu u Sarajevu

izabran u zvanje docenta 1993. na Katedri za hirurgiju i ratnu hirurgiju. Iz oblasti hirurgije objavio 22 stručna rada.

KEROLAJN M. DURNIK, (Carolyn Dumik), pravnik. Studirala pravo i 1993. završila ga na Univerzitetu De Pol (De Paul) u Čikagu (Chicago-SAD). Od tada radi na Institutu za ljudska prava tog univerziteta. Kao pravni specijalist angažovana za rukovodioca Baze podataka "Projekta za dokumentaciju povreda prava u bivšoj Jugoslaviji", pod vodstvom profesora Šerifa Basjunia (M. Charif Bassiouni), kome je godinu dana pomagala kao pomoćnik direktora.

MAREK EDELMAN, rođen 1922. u Varšavi (Warszawa, Poljska), jedini živi komandant ustanka u Varšavskom getu 1943. godine. Danas živi u Lođu (Łódź) u Poljskoj.

Dr. ELIZABET FON ERDMAN-PANĐŽIĆ (Elisabeth von Erdmann-Pandžić), rođena 1956. godine u Frankfurtu na Majni (Frankfurt am Main). Studirala u Bonu (Bonn, Njemačka), Zagrebu (Hrvatska) i Frajburgu (Freiburg, Njemačka). Naučni saradnik na Katedri za slavensku filologiju Univerziteta u Bambergu (Bamberg, Njemačka). Težište: ruska literatura, ukrajinska duhovna historija i kroatistika. Od jeseni 1994. profesor slavenske filologije na Univerzitetu Erlagen/Nirnberg (Erlangen/Nurnberg). Između ostalog objavila **POEMA BEZ**

GEROJA VON ANA ACHMATOVA (Poema bez heroja od Ane Ahmatove) u časopisu *Prilozi za historiju književnosti kod Slovena* (Bausteine zur Geschichte der Literatur bei der Slaven, sveska 25, Köln/Wien - 1987.).

Ing. GRETA FERUŠIĆ, rođena 1924. u Novom Sadu (SR Jugoslavija), gdje je završila gimnaziju (maturirala 1942.). Kao Jevrejka 1944. deportirana (sa porodicom) u Aušvic (Auschwitz, Oswiecim, Poljska) iz koga je oslobođena 27.1.1945., kao jedini preživjeli član porodice. Studirala je arhitekturu u Beogradu. Diplomirala 1950. Asistent, docent, pa vanredni profesor Tehničkog fakulteta u Sarajevu. Specijalizirala 1960., a habilitirala 1963. Stručni i naučni radovi iz oblasti konstrukcija od armiranog betona i konstrukcija od drveta

u visokogradnji. Između ostalog bila prodekan i dekan Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu i član Izvršnog vijeća Republike Bosne i Hercegovine. Društveni angažman u Savezu za zaštitu čovjekove okoline Bosne i Hercegovine - predsjednik i Viktimološkog društva Bosne i Hercegovine - član Predsjedništva.

Dr. MUHAMED FILIPOVIĆ, rođen je 3. avgusta 1929. godine u Banja Luci u staroj i veoma uglednoj bosanskoj plemićkoj obitelji. Školovanje (mekteb, osnovnu školu i gimnaziju) završio u rodnom gradu, a studij filozofije završio u Beogradu i Zagrebu. Doktorirao je filozofske znanosti 1960. godine. Za dopisnog člana ANUBIH je izabran 1973. godine. Za redovitog člana je biran 1976. godine. Objavio je cijeli niz knjiga iz oblasti filozofije, kulture i političke povijesti Bosne i

Hercegovine, te niz literarnih eseja i kritika. Danas je redovni profesor i šef Odsjeka za filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Šef je

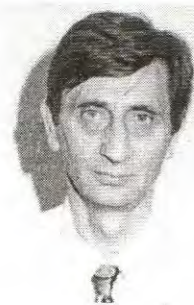
i vođa postdiplomskog studija iz savremene filozofije na istom fakultetu. Direktor je Centra za leksikologiju i leksikografiju Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Živo učestvuje u političkom životu zemlje, a za vrijeme rata bio je ambasador Bosne i Hercegovine u Švajcarskoj i Velikoj Britaniji.

JOHANES FOLMER (Johanes Vollmer), novinar. Rođen 1950. u Unkelu na Rajni (Unkel/Rhein-Švajcarska). Studirao političke nauke, germanistiku i filozofiju na Univerzitetu u Getingenu (Göttingen-Njemačka). Redaktor "Sent Galen Tagblatt" (Dnevni list St. Galena, resor inostranstvo) i istočnoevropski koordinator Društva za ugrožene narode. Objavio knjigu: **DAS WIR IN BOSNIEN ZUR WELT GEHÖREN** - (Da i mi u Bosni pripadamo svijetu - 1995.). Suizdavač knjige **AUFSTAND DER OPFER - VERRATENE VÖLKER ZWISCHEN HITLER UND STALJIN** (Ustanak žrtava, izdati narodi između Hitlera i Staljina - 1989. sa Tilmanom Cilhom (Tilman Zulch).

ROJ GATMAN (Roy Gutman), novinar. Rođen 1944. u Njujorku (New York, SAD). Studirao historiju na Haverfordu i na Londonskoj ekonomskoj školi. (Haverford, London, Engleska). Šef dopisništva agencije Rojter (Reuter) u Londonu, Bonu, Beogradu i Vašingtonu (Washington). Od 1982. radi za Njujorški dnevni list "Newsday", najprije kao ekspert za nacionalnu sigurnost u Vašingtonu. Od 1990. do 1995. šef je dopisništva za Evropu u Bonu, a od tada opet u Vašingtonu. Za reporterske izvještaje iz Bosne **A WITNES TO GENOCIDE** (Svjedok genocida), dobio je 1993. godine Pulicerovu (Pulitzer) nagradu. Knjiga je objavljena na više jezika, na bosanskom u Sarajevu 1995.

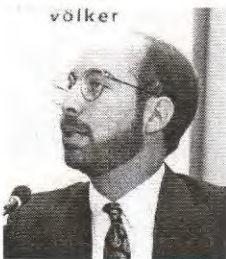
EDHEM GODINJAK, brigadir. Rođen 1951. god. u Sarajevu. Studirao odbranu na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Diplomirani profesor odbrane, zaposlen u MUP Republike Bosne i Hercegovine od 1974. god. Učesnik odbrambenog rata od prvog dana, komandant brigade Armije Republike Bosne i Hercegovine i načelnik u Službi javne bezbjednosti, nosilac odlikovanja "Zlatni ljiljan" i "Zlatne policijske značke" te Plakete

opštine Trnovo. Bavi se naučno-istraživačkim radom iz oblasti dokumentovanja počinjenih zločina i genocida na tlu Republike Bosne i Hercegovine.

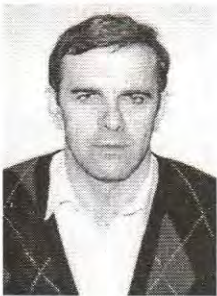

Dr. ISMET GRBO, rođen 1949. godine u Banjalučici općina Srednje. Osnovnu školu završio u Kaljini, a učiteljsku školu u Sarajevu. Nakon dvije godine učiteljskog rada 1970. upisao studij sociologije na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Diplomirao 1974. godine, a od 1975. godine radi kao asistent na predmetu opća sociologija. Doktorirao je iz oblasti sociologije 1987. godine i izabran u zvanje docenta na katedri za sociologiju Fakulteta političkih nauka.

Živi i radi u Sarajevu. Napisao i objavio više radova iz oblasti političke sociologije, sociologije kulture, političke analitike i dr.

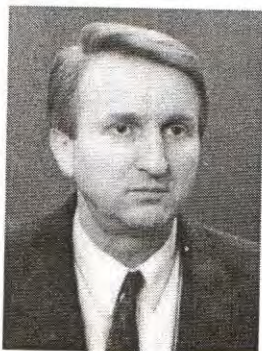

Dr. DŽONATAN GULD (Jonahatan B. Gould), advokat i politolog. Studirao na Univezitetu u Mičigenu (Michigan, SAD) i Harvardu (Harward, SAD). Doktorirao na Univerzitetu u Čikagu. Sada predaje politologiju na Kalifornija-univerzitetu u Berkliju (Berkley, SAD). Prije toga je bio pomoćnik direktora Instituta za ljudska prava De Pol-univerziteta u Čikagu, a tamo još vodi nastavu. Svojim radom u zemljama srednje i istočne Evrope, kao i u Africi stekao je bogata iskustva u oblasti ljudskih prava.

MEHMEDALIJA HADŽIĆ, profesor. Rođen 1947. godine u Sladnoj kod Srebrenika. Osnovnu i srednju školu završio u Srebreniku, Gazi Husrefbegovu medresu u Sarajevu i nastavio studije. Arapski jezik i književnost studirao na Fakultetu za književnost i humanističke znanosti u Fezu (Maroko). Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Odsjek: arapski jezik i filozofija. Po završetku studija radi u prosvjeti i izdavaštvu baveći se i prevodilačkim radom. Preveo je nekoliko djela s arapskog jezika i sudjelovao u redakciji nekoliko velikih prevodilačkih projekata (projekat prevoda "Buharije" i "Nehdžul-l-Belage" - "Staza rječitosti"). Učestvovao je na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Jedno vrijeme je radio u Gazi Husrefbegovoj biblioteci u zvanju: arabista - stručni saradnik.

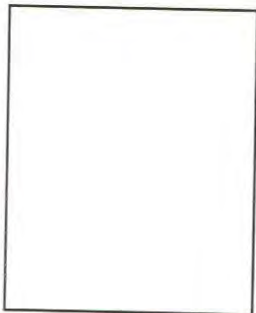
Trenutno zaposlen u Rijasetu Islamske zajednice kao savjetnik Reisu-u-uleme za šerijatska pitanja i vrši funkciju glavnog i odgovornog urednika Glasnika Rijasetu Islamske zajednice.

Dr. SAFET HALILOVIĆ, rođen 1951. godine. Profesor na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, gdje je i magistrirao i doktorirao iz oblasti demokratije.

Bavio se naučnim istraživanjima iz oblasti teorije države i prava, savremenih političkih teorija, te međunarodnog prava. Trenutno predaje naučne discipline: političke stranke i interesne grupe, te historiju diplomatije. Između ostalog objavio: - **POLITIČKE PARTIJE I ORGANIZACIJE** (hrestomatija - udžbenik) 1985., - **RESTITUCIJA BOSANSKE DRŽAVNOSTI** 1993., -

VRIJEME BEŠČAŠĆA - GENOCID NAD BOŠNJACIMA KRAJEM DVADESETOG STOLJEĆA, (koautor) 1994., - **MEĐUNARODNO-PRAVNI DOKUMENTI I POLOŽAJ BOŠNJAKA**, Glasnik RIZ-a Bosne i Hercegovine 7-9/1995., **BOSANSKI OTKLON DESTRUKCIJE**, u zborniku: **RAZMATRANJE IDENTITETA BOSANSKIH MUSLIMANA**, 1993.

MARŠAL FRIMEN HARIS (Marshall Freeman Harris) je od 1995. izvršni direktor "Balkanskog instituta" i "Akcionog savjeta za mir na Balkanu" u Vašingtonu. Od 1985. do 1993. radio u Ministarstvu vanjskih poslova SAD i između ostalog bio stacioniran u Londonu (Velika Britanija), Bugarskoj i Makedoniji. U avgustu 1993. kao referent za Bosnu i Hercegovinu podnio ostavku u znak protesta. Poslije ostavke kratko vrijeme bio spoljno-politički savjetnik kongresmena Frenka Mekloskog (Franck McCloskey).

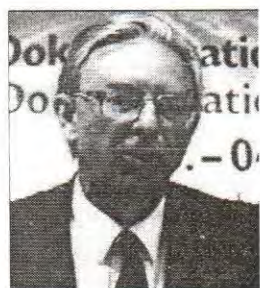

Dr. MONIKA HAUZER (Monika Hauser), rođena je 1959. u Talu (Thal, Švajcarska). Od 1974. studirala medicinu na Univerzitetu u Innsbuku (Innsbruck, Austrija). Promovisana 1984. godine, državni ispit položila 1985. na Univerzitetu u Bolonji (Bologna, Italija), a 1986. dobila i njemačko odlikovanje. Od 1988.-1992. lječar-asistent na Klinici za ženske bolesti Univerziteta u Esenu (Essen).

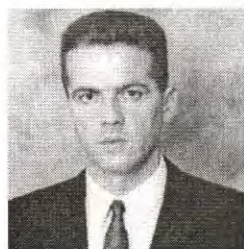
Od 1992. planirala, vodila i izgradila Centar za liječenje žena "Medika" (Medica) u Zenici. Od februara do oktobra 1994. zastupnik a od avgusta 1996. rukovodioc "Medike" u Kelnu (Köln), i dovršila specijalizaciju ginekologije. Dobila nagradu "Žena godine" (ARD - 1993.), "Gustav-Hajnemanovu nagradu" (Gustav-Heineman-Preiss - 1994.), "Žene u Evropi" (Frauen in Europa - 1994) od Evropskog pokreta Njemačke. Zbog odluke ministra unutrašnjih poslova da je smijeni odbila njemačko savezno odlikovanje "Krst za zasluge".

Dr. ANE HERBST (Anne Herbst), rođena 1930. u Berlinu. Studirala slavistiku i sociologiju. Sa 25 godina novinar-specijalista za bivše komunističke države u istočnoj Evropi i na Balkanu. Između ostalog objavljivala u "Špiglu" (Spigel), "Šternu" (Stern) i "Dojče vele" (Deutsche Welle). Od 1986. zaposlena u Švajcarskom ekonomskom istraživačkom institutu "Glaube in der 2. Welt" (Vjerujem u drugi svijet) iz Ciriha (Zürich). Težište rada: Ljudska prava i OSCE, nacionalni problemi i držanje crkve u ratu u Jugoslaviji.

Dr. ADRIAN HESTINGS (Adrian Hastings), rođen 1929. u Kuala Lumpuru (Kuala Lumpur, Malezija), britanski univerzitetski profesor i katolički sveštenik, zaređen 1955. Studirao katoličku teologiju u Oksfordu (Oxford), Kembridžu (Cambrige) i Rimu (Roma). Od 1952. - 1972. obavljao razne crkvene i obrazovne zadatke u Africi (Uganda, Tanzanija, Zambija). Od 1982. godine profesor teologije na Univerzitetu u Lidsu (Leeds) u Škotskoj, od 1985. izdavač časopisa Žurnal za afričke religije (Journal of Religion in Africa). Između ostalog objavio: CHURCH AND MISSION IN MODERN AFRICA (Crkve i misije u modernoj Africi - 1967.), THE FACES OF GOD (Božji lik - 1975.), CHURCH AND STATE - THE ENGLISH EXPERICISM (Crkva i država - englesko iskustvo - 1991.).

AČIF HODOVIĆ, profesionalni fotograf, rođen 15. januara 1959. godine u s. Koniče kod Tutina u Sandžaku. Osnovnu i srednju školu završio u Tutinu, a Ekonomski fakultet u Sarajevu. Fotografijom se bavi od 1976. godine, umjetničkom od 1981. godine, a dokumentarnom od 1992. godine. Učestvovao na više izložbi umjetničke i

dokumentarne fotografije u zemlji i inostranstvu. Predsjednik foto kluba "Sarajevo" od 1986. do 1996. godine. U listu "Oslobođenje" kao fotoreporter radio od 1985. do 1987. godine. Samostalne izložbe imao između ostalog, u Istanbulu, Štokholmu, Bonu, Milhajmu (Mullheim) i Njujorku.

SEAD HODŽIĆ, pravnik. Rođen 1948. godine u Travniku. Pravni fakultet završio u Zagrebu 1971. Između ostalog bio sudija Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine. Član odbora za pravne nauke akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Objavio 70 radova iz oblasti krivičnog prava, međunarodnog javnog prava, ustavnog prava i prava o ljudskim pravima. Sada je sekretar Ministarstva pravde Federacije Bosne i Hercegovine.

Dr. RASIM HUREM, rođen 1927. u Rogatici. Historičar, naučni istraživač. Studirao je u Sarajevu, a usavršavao u Beogradu i Varšavi. Na Univerzitetu u Beču specijalizirao savremenu historiju istočne i jugoistočne Evrope. Od 1959.-1991. naučni saradnik i savjetnik Instituta za historiju u Sarajevu. Od početka 1997. profesor opšte historije novog vijeka sa savremenom historijom na Univerzitetu u Tuzli. Objavio (između ostalog): **POKUŠAJ NEKIH GRAĐANSKIH MUSLIMANSKIH POLITIČARA DA BOSNU I HERCEGOVINU IZDVOJE IZ OKVIRA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE (1967.), KRIZA NARODNOOSLOBODILAČKOG POKRETA U BOSNI I HERCEGOVINI KRAJEM 1941. I POČETKOM 1942. GODINE (1972.), AUSTRIJSKA I NJEMAČKA HISTORIOGRAFIJA O JUGOSLAVIJI U DRUGOM SVJETSKOM RATU (1975.)**. 1973. je dobio nagradu za najbolje naučno djelo objavljeno u izdanju "Svjetlosti" u Sarajevu 1972. g. Od 1985. radi na zamašnom projektu: "Bosna i Hercegovina 1942.-1945".

Dr. MUSTAFA IMAMOVIĆ, rođen 1941. godine u Gradačcu. Studirao je i doktorirao na Pravnom fakultetu u Beogradu, gdje je jedno vrijeme radio kao asistent i docent. Predavao je na više univerziteta u bivšoj Jugoslaviji i Sjedinjenim Američkim Državama. Sada je redovni profesor Pravnog fakulteta u Sarajevu. Predaje historiju države i prava i rimsko pravo. Do sada je objavio preko 300 naučnih radova, rasprava, monografija, udžbenika i

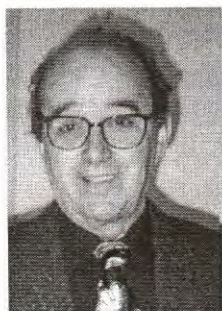
studija iz historije političkih i pravnih institucija Bosne i Hercegovine i bivše Jugoslavije, političkog i kulturnog razvitka Bošnjaka, te različitih aspekata jevrejske povijesti i uopšte razvoja civilizacije. Za monografiju **PRAVNI POLOŽAJ I UNUTRAŠNJI POLITIČKI RAZVITAK BOSNE I HERCEGOVINE 1878. - 1914.** dobio republičku nagradu za nauku "Veselin Masleša". Pored bosanskog objavljivao na engleskom, njemačkom, španskom, turskom, albanskom, arapskom i perzijskom jeziku.

ALIJA IZETBEGOVIĆ, pravnik. Rođen 1925. u Bosanskom Šamcu. Školovao se u Sarajevu, gdje je završio i Pravni fakultet. Zbog sukoba sa režimom osuđivan dva puta (1946. i 1983.). Osuđen je na 17 godina zatvora, od čega je izdržao devet. Osnivač Stranke demokratske akcije i njen prvi predsjednik (1990.).

Od 1991. do 1996. predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine. U tom svojstvu vrhovni komandant Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine. Sada je predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

Prve članke i rasprave o islamu objavio pod pseudonimom LSB. Između ostalog objavio: **ISLAMSKA DEKLARACIJA; PROBLEMI ISLAMSKOG PREPORODA; BOSANSKO ČUDO OTPORA; ISLAM IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA.** Ova posljednja prevedena je na engleski, turski, arapski i albanski jezik, štampana je u 8 izdanja i autor je za nju dobio nagradu "Mislilac godine 1995."

Dr. MEHMED KENOVIĆ, rođen 1925. godine u Novom Šeheru kod Maglaja. Srednju školu i Pravni fakultet završio u Sarajevu, doktorirao pravne znanosti u Ljubljani. Redovni profesor radnog i socijalnog prava na Fakultetu političkih nauka i Fakultetu kriminalističkih nauka. U toku rata objavio dvije knjige: **OSNOVI RADNOG I SOCIJALNOG PRAVA** (koautor sa prof. dr. Seadom Dedićem) i **RADNI ODNOSI U PRAKSI**, te niz članaka i studija o odnosu rada i rata.

HANO FON KILMANZEG (Hanno Graff von Kielmansegg), generalmajor van službe. Rođen 1935. u Hanoferu (Hanover, Njemačka). Studirao historiju i narodnu privredu u Bonu i Kembridžu (Velika Britanija). Od 1957. do 1993. oficir Bundesvera (Bundeswehr), sa nizom angažmana u inostranstvu (NATO) u trupi i generalštabu. Na kraju načelnik štaba Grupe armija "Sjever" Sjevernoatlanskog pakta, odgovoran za uspostavljanje prvog glavnog štaba Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini. Od tada angažovan za okončanje rata i opstanak multietničke i multikulturne države Bosne i Hercegovine.

DETLEF KLAJNERT (Detlef Kleinert), novinar. Rođen 1941. godine u Bratislavi (Slovačka). Od 1991. godine dopisnik Prve njemačke televizije (Erste Deutsche Fernsehen - ARD) za jugoistočnu Evropu sa sjedištem u Beču. Za izvještaje o balkanskom ratu 1992. godine dobio Nagradu Bavarske televizije (Bayerische Fernsehpress) 1991. zajedno sa drugim dopisnicima, a onda nagradu "Telestar" (Telestar) od Prve - ARD i Druge njemačke radiotelevizije - ZDF (Zweite Deutsche Fernsehen).

STJEPAN KLJUIC, rođen 1939. Sarajevu. Školovao se u Sarajevu, po obrazovanju pedagog, ali se 25 godina bavio novinarstvom, a onda politikom, kao borac za ravnopravnost naroda (zbog čega je bio disident u prošlom režimu). Na čelo Hrvatske demokratske zajednice za Bosnu i Hercegovinu došao 1990. godine, predvodio je na prvim višepartijskim izborima i profilirao probosansku politiku Hrvata u Bosni i Hercegovini. Time je stekao veliku popularnost ali je zbog toga morao napustiti Stranku i bio eliminisan iz Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine. Dao je značajan doprinos obustavljanju sukoba Hrvata i Bošnjaka i potpisivanju Vašingtonskog sporazuma. Predsjednik je Republikanske stranke Bosne i Hercegovine, prvi predsjednik Državne komisije za prikupljanje dokaza o ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini i predsjednik Nacionalnog olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine.

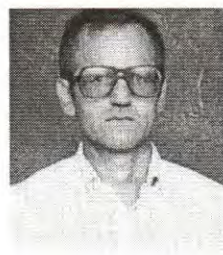

Mr. MUHAREM KRESO, rođen 1924. u Bileći. Penzioner, živi u Sarajevu. Studirao historiju u Sarajevu i Beogradu i završio visoke vojne škole. Od 1958. do 1974. naučni saradnik Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, potom vanredni profesor vojne historije na Vazduhoplovnotehničkoj vojnoj akademiji i Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Predsjednik je Viktimološkog društva Bosne i Hercegovine. U časopisima Beograda, Zagreba, Skoplja, Mostara i Sarajeva objavio dvadesetak naučnih radova i rasprava iz historije II svjetskog rata (1939.-1945.) i rata za odbranu Bosne i Hercegovine (1991.-1995.) u kojima je aktivni učesnik, te oko 300 enciklopedijskih jedinica. Monografije: NJEMAČKA OKUPACIONA UPRAVA U BEOGRADU 1941 - 1944. i DVADESET-DEVETA HERCEGOVAČKA DIVIZIJA (koautor). Preveo, dopunio i uredio bosansko izdanje zbornika: "ETNIČKO ČIŠĆENJE - GENOCID ZA "VELIKU SRBIJU".

MIRO LAZOVIĆ, diplomirani sociolog. Rođen 1954. godine. U Sarajevu završio osnovnu školu, gimnaziju i Fakultet političkih nauka. Živi u Sarajevu, član je Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine i njenog rukovodstva. Višegodišnji šef Poslaničkog kluba u Skupštini SR Bosne i Hercegovine, Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine.

Od 1992. do 1996. godine predsjednik je Skupštine Republike Bosne i Hercegovine i stalni član Delegacije Bosne i Hercegovine u mirovnim pregovorima za Bosnu i Hercegovinu.

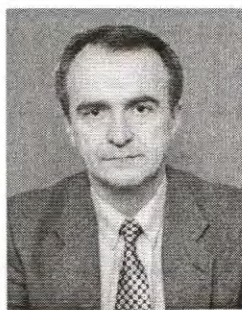
Dr. BEĆIR MACIĆ, rođen 1946. godine u Jablanici - Bosna i Hercegovina. Učiteljsku školu završio u Mostaru. Studirao političke nauke u Sarajevu. Na Fakultetu političkih nauka završio postdiplomski studij, magisterij i doktorat. Radi kao naučni saradnik u Institutu za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Sarajevo. Objavio je više radova iz oblasti političkih nauka. Knjiga AGRESIJA NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU - ZLOČIN PROTIV MIRA pripremljena za štampu.

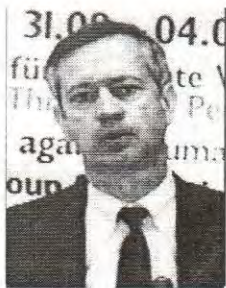
MUSTAFA MALIK (Mustafa Malik), novinar iz Vašingtona. Rukovodilac Vašingtonske agencije za istraživanje tržišta "The Strategy Group", gdje se specijalizovao za međunarodne odnose, oblast nacionalnih, etničkih i religioznih pokreta. Redovni je saradnik više američkih novina i magazina. Od izbijanja rata angažovan u američkim kampanjama u Ujedinjenim nacijama za podršku Bosni.

NOEL MALKOLM (Noel Malcolm), profesor. Rođen 1956. godine. Studirao na Itonu (Etone) i Kembridžu (Cambridge) u Velikoj Britaniji. Od 1981. do 1988. profesor engleskog jezika i historije na dva koledža (Gonville i Cains) u Kembridžu, potom radio kao inostrani redaktor "Spektatora" (Spectator). Danas je politički kolumnist "Dejli telegrafa" (Daily Telegraph). Živi u Londonu. Objavio je brojne radove, između ostalog **BOSNIA - A SHORT HISTORY BOSNIEN** (Kratka historija Bosne - 1994.).

Mr. RADOMIR MARINKOVIĆ, rođen 1946. godine u Sarajevu. Diplomirani inženjer elektrotehnike. Elektrotehnički fakultet, smjer Automatika, završio 1971. godine u Sarajevu, a postdiplomski studij Upravljanje procesima na istom fakultetu. Magistrirao je 1975. godine. Godine 1985. postao ekspert UNIDO za mjernu tehniku i upravljanje procesima. U Energoinvestu bio jedan od osnivača posebne firme za mjerenje i upravljanje. Autor velikog broja uređaja i sistema za mjerenje i upravljanje. Objavio je preko dvadeset naučnih i stručnih radova iz ovih oblasti. Od početka agresije na Bosnu i Hercegovinu uključio se u odbranu i bavio se analizama procesa koji su pratili agresiju i rat na teritoriji Bosne i Hercegovine. Nakon završetka rata ponovo se vratio u privredu.

FRENK MEKLOSKI (Frenk McCloskey), pravnik. Angažovan kao advokat u Advokatskoj kancelariji "Barnes end Thoruburg" u Indijanopolisu (Indianapolis, SAD). Studirao pravo na Univerzitetu u Indianapolisu (završio 1968.) i Pravnoj akademiji u Blumingtonu (Bloomington, SAD - završio 1971.). Raspolaze obimnim iskustvom u oblasti uprave: od 1970.-1982. godine bio gradonačelnik Blumingtona i istovremeno višegodišnji predsjednik

Udruženja gradova savezne države Indijane; od 1982.-1994. član Kongresa SAD za 8. distrikt Indijane. Angažovan kao savjetnik Federacije Bosne i Hercegovine za spornu zonu Brčko.

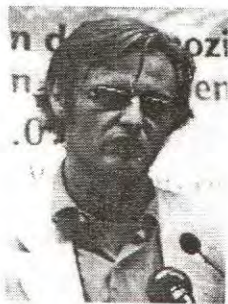
Dr. MARŠA MEKORMIK (Marcia McCormick) je advokat i nastavnik na Institutu za ljudska prava De Pol-univerziteta u Čikagu. U Institutu odgovorna za analize seksualnih zloupotreba u okviru "Projekta za dokumentaciju povreda prava u bivšoj Jugoslaviji" i povremeno angažovana za publikaciju izvještaja o seksualnim zloupotrebama (Rape and Sexual Assault, Final Report of the United Nations Commission of Experts Established Pursuant to Security Council

Resolution 78 (1992.). O ovoj temi održala je predavanja na raznim američkim univerzitetima, a takođe, i pred "Američkom Bar asocijacijom" (American Bar Association).

FADILA MEMIŠEVIĆ, profesor. Rođena 1943. godine u Travniku. Studirala filozofiju i historiju u Sarajevu. Do izbijanja rata je gimnazijski profesor (latinski jezik i historija) u Zenici, a potom saradnik Centra za proučavanje i dokumentaciju genocida i ratnih zločina u Zenici. Od 1993. godine kao bosanski ekspert radi pri Društvu za ugrožene narode - GfbV u Getingenu (Göttingen) i u aprilu 1997. preuzima njegovom Birou u Sarajevu. U 1995. dobila

nagradu "Zaklada za slobodu i ljudska prava" (Stiftung fur Freicheit und Menschenrechte) u Bernu (Bern, Švajcarska).

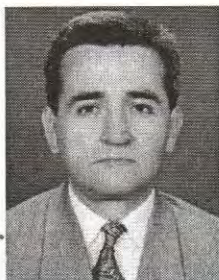
ŠTEFAN MILER (Stephan Müller), politolog. Rođen je u Bambergu (Bamberg, Njemačka) 1961. godine. Politolog. Rukovodilac istraživačkog projekta "Povrede ljudskih prava u Bosni i Hercegovini", kao i "Perspektive integracije i povratka bosanskih izbjeglica" na Ludvig-Bolcaman-Institutu (Ludwig-Bolzmman-Institut) za ljudska prava u Beču, te više publikacija o jugoistočnoj Evropi, posebno o stanju manjina u bivšoj Jugoslaviji.

Dr. FRANK MINCEL (Frank Münzel), rođen 1937. u Berlinu. Studirao pravo, te kineski jezik, historiju i kulturu u Marburgu (Marburg) i Hamburgu (Hamburg). Za doktora nauka promovisan je 1967. u Bohumu (Bochum, Njemačka). Od 1989. profesor u Getingenu i naučni saradnik Instituta "Maks-Planck" (Max-Planck) za stvarno i međunarodno privatno pravo u Hamburgu. Objavio: *DAS RECHT DER VOLKSREPUBLIK CHINA* (Pravo Narodne Republike Kine - 1982.), *CHINAS RECHT* (Kinesko pravo - 1983.), *UNTERNEHMENS - UND GESELLSCHAFTSRECHT DER VR CHINA* - (Privredno i društveno pravo NR Kine - 1989.).

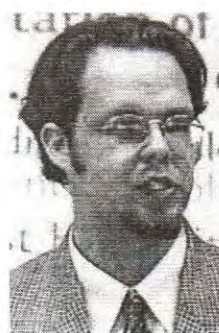
Dr. MUHAMED NUHIĆ, rođen 1928. godine u Lukavcu. Završio Visoku školu političkih nauka u Beogradu, redovni profesor komunikologije na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Direktor Centra za ispitivanje javnosti. Između ostalog objavio više od 40 naučnih i stručnih radova u domaćoj i stranoj publicistici. Knjige: *SLOBODA ŠTAMPE I NJENO OSTVARIVANJE U JUGOSLAVIJI* - 1964.; *SISTEM INFORMISANJA U SFRJ* - 1980.; *INFORMACIJA KAKVU RADNICI TRAŽE* - 1978.; *RIJEČ, SLIKA I ZLOČIN* - 1994.; *KOMUNICIRANJE OD PEĆINSKOG CRTEŽA DO ŽIVE SLIKE* - 1996. Nositelj više istraživačkih projekata, između ostalih, višekratno ispitivanje javnosti Bosne i Hercegovine o Dejtonskom sporazumu, miru i političkim prilikama u Bosni i Hercegovini. Stručni konsultant "D³ sistema, "Mareco index Bosnia" - Galup internacionalna Virdžinija.

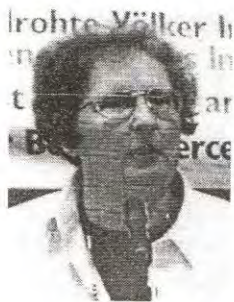
MUHAREM OMERDIĆ, profesor. Rođen 1949. u Travniku. Školovao se u Travniku i Sarajevu. Završio Fakultet islamskih nauka u Sarajevu. Rukovodilac je vjersko-prosvjetne službe u Rijasetu Islamske zajednice Bosne i Hercegovine. Između ostalog obavljao funkcije: imama u Pruscu, šefa kabineta predsjednika Starješinstva Islamske zajednice Bosne i Hercegovine; profesora Gazi Husref-begove mederese (predmet: govorništvo, propovjedništvo, vaz), asistent pa samostalni predavač na Fakultetu islamskih nauka (predmet: akaid-dogmatika i islamske frakcije), te direktora Gazi Husref-begove biblioteke u Sarajevu.

Mr. MUHIDIN PELEŠIĆ, rođen u Bosanskom Šamcu 1957. godine. Magistar historijskih nauka, saradnik Instituta za historiju u Sarajevu. Od 1995. godine saradnik je Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu. Autor je većeg broja znanstvenih tekstova čiji je veći dio nastao kao rezultat istraživanja do tada nepoznate arhivske dokumentacije. Doktorska disertacija o radu **BLISKI ISTOK U JUGOSLOVENSKOJ VANJSKOJ POLITICI 1930.-1948.** Između ostalog objavio: **BOŠNJACI NA SVJETSKIM RATIŠTIMA.**

Dr. TIMOTI RELIH-FELOU (Thim-Thimothi Roellig-Fellow) je advokat u Čikagu. Angažovan je kao pomoćni istraživač na "Projektu za dokumentaciju povreda prava u bivšoj Jugoslaviji" Instituta za ljudska prava De Pol-univerziteta u Čikagu. Zajedno sa drugim advokatima nedavno je međunarodno poznatog umjetnika Manuela Salazara (Manuel Salazar) sačuvao smrtne presude. Salazar je 1985. godine bio pogrešno optužen za ubistvo policijskog činovnika. Sada radi kao privatni docent na Institutu za ljudska prava u Čikagu.

HAJDI RUDOLF (Heidi Rudolf), publicist. Rođena 1946. godine u Flimsu, Graubinden, Švajcarska. Nakon srednje trgovačke škole i novinarske izobrazbe radi u sredstvima javnog informisanja. Težište rada: aparthejd, rasizam, kulturna integracija, radnici, beskućnici i četvrti svijet. Živi u Bazelu (Basel, Švajcarska). Član je asocijacije "Djelo svete Kataraine" (St. Katherine Werk) u Bazelu, gdje radi na projektu Razvoja duhovno-političke svijesti. Opuномоćена je za međureligijska i politička povezivanja. Angažovana u radu sa izbjegalicama i u korist izbjeglica u pitanjima religije, kulture i azila. Rukovodilac je Međureligijske radne zajednice u Švajcarskoj. Kopredsjedavajući je Pripreme grupe "Tribunal Ex-Jugoslawien" i kopredsjednica Udruženja prijateljstva Švajcarska - Kosovo i član Društva Švajcarska - Bosna.

DŽEVAD SAKIĆ, politolog. Rođen 1950. u Sarajevu. Završio Fakultet političkih nauka u Sarajevu. Radio u Arhivu Bosne i Hercegovine i Muzeju revolucije Bosne i Hercegovine. Specijalizirao arhivistiku, položio državni ispit za kustosa. Od početka 1988. godine rukovodilac programske dokumentacije RTV Bosne i Hercegovine. Na početku agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, kao autor uradio Dokumentarnu izložbu "POČECI AGRESIJE NA BOSNU I HERCEGOVINU", koja je bila postavljena 27. maja 1992. godine u Međunarodnom PRESS CENTRU u Sarajevu. Bio saradnik na pripremanju serije TV Bosne i Hercegovine "KORIJENI ZLA - GENOCID NAD MUSLIMANIMA". Sa Arifom Zulićem, kao koautor uradio na Kongresu prikazani dokumentarni film "GENOCID I RATNI ZLOČINI U BOSNI I HERCEGOVINI 1991.- 1995. Od 1993.-1996. u Upravi za moral Štaba Vrhovne komande Armije Republike Bosne i Hercegovine, a od 1. oktobra 1996. godine ponovo u RTV Bosne i Hercegovine.

Dr. HARIS SILAJDŽIĆ, rođen u Sarajevu 1945. godine, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Fakultet arapskog jezika i islamistike završio je u Bengaziju/Libija. Uža specijalizacija: Arapsko-islamski studij i Istorija diplomatije. Doktorirao je na međunarodnim odnosima, na prištinskom Univerzitetu. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini predavao arapski jezik, a na Institutu za istoriju radio u svojstvu naučnog saradnika. Objavio je

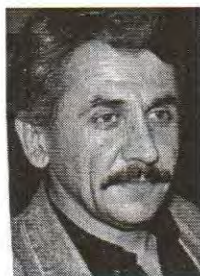
dvije knjige iz te oblasti i više stručnih i naučnih radova u domaćim i stranim publikacijama. Držao predavanja na mnogim svjetski poznatim univerzitetima, kao što su: Harvard (Harvard), Kamedži fondacija (Carnegie Foundation), Centar "Vudro Vilson" (Woodrow Wilson Center) i drugi. Trenutno je angažovan kao vanredni profesor na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Početkom 1990. godine imenovan ministrom vanjskih poslova a novembra 1993. premijerom Vlade Republike Bosne i Hercegovine. U aprilu 1996. osnovao Stranku za Bosnu i Hercegovinu. Na funkciju kopredsjedavajućeg Vijeća ministara Bosne i Hercegovine imenovan 11. decembra 1996. godine.

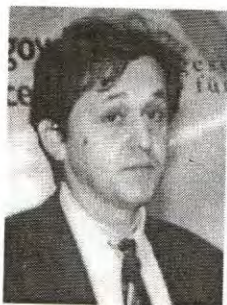
Dr. MUJO SLATINA, rođen 1945. u Priboju na Limu (Srbija). Vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Studirao pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Magistar je socioloških i doktor pedagoških znanosti. Na Fakultetu političkih nauka radio kao asistent i docent. Na studiju pedagogije izvodi nastavu na predmetima sociologija odgoja, andragogija i metodologija pedagoških istraživanja, a angažiran i u nastavi pedagogije na drugom i trećem stepenu drugih fakulteta u Sarajevu. Napisao je dvije knjige i preko

pedeset naučnih i stručnih radova.

MUSTAFA SMAJLOVIĆ, novinar. Rođen 1953. u Lascima kod Višegrada. Osnovnu i srednju školu završio u Višegradu. Studirao na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Sociolog. Bavi se novinarstvom od 1970. godine.

Dobitnik brojnih nagrada za novinarstvo, prozu i poeziju. Autor nekoliko knjiga pripovjedaka i poezije. Samo u ratu publikovao na hiljade književnih i novinskih tekstova (priča, reportaža, putopisa...) Na književnim natječajima listova "Ljiljan", "Sumejja" i "Večernje novine", u proteklom ratu, dobitnik vrijednih nagrada za priče i pripovijetke sa ratnom tematikom. Živi u Sarajevu. Radi kao novinar u nezavisnom dnevnom listu "Večernje novine".

Dr. EDIN ŠARČEVIĆ, rođen 1958. Studirao pravo u Sarajevu, Beogradu i Sarbrikenu (Sarbrücken Njemačka). Bio asistent na Pravnom fakultetu u Sarajevu, a onda gostujući predavač na Univerzitetu u Helsinkiju (Helsinki, Finska). Za doktora pravnih nauka promovisan 1992. u Sarbrikenu. Od 1993. naučni saradnik na Katedri za državno i upravno pravo Univerziteta u Lajpcigu (Leipzig - Njemačka). Naučna djelatnost u oblasti filozofije prava i države, ustavnog prava, historije prava i jugoistočno-evropskih pravnih sistema. Objavio: RECHTSSTAAT (Pravna država - 1996.), DIE SCHLUSSPHASE DER VERFASSUNGSGEBUNG IN BOSNIEN UND HERZEGOVINA (Završna faza donošenja Ustava u Bosni i Hercegovini - 1996.).

Dr. ZVONIMIR ŠEPAROVIĆ, rođen u Blatu na Korčuli (Hrvatska) 1928. Školovan u Dubrovniku, Splitu i Zagrebu, gdje je na Pravnom fakultetu (od 1979.) redovni profesor. Bio je prodekan i dekan Pravnog fakulteta, te rektor Sveučilišta u Zagrebu (1989./91.). Jedan od utemeljitelja Svjetskog viktimološkog društva, čiji je bio potpredsjednik (1982./85.) i predsjednik (1985./89.), a sada član Izvršnog odbora i stalni predstavnik pri UN u Beču. Utemeljitelj je i Hrvatskog žrtvoslovnog društva (1990.) čiji je predsjednik. Osnivač je Središnjice za genocid i ratne žrtve DOCUMENTA CROATICA.

Bio je ministar vanjskih poslova Vlade Republike Hrvatske (1991./92.) i prvi veleposlanik i stalni predstavnik Republike Hrvatske u UN (1992.). Voditelj Zavoda za kaznene znanosti, kriminologiju i viktimologiju Pravnog fakulteta u Zagrebu. Član je i suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i jedan od inicijatora i predsjednik Odbora za mir i ljudska prava HAZU, sada predsjednik Znanstvenog savjeta za mir i ljudska prava HAZU. Član Evropske Akademije znanosti i umjetnosti. Autor više knjiga, od kojih su najzapaženije: - KRIMINOLOGIJA I SOCIJALNA PATOLOGIJA (nagrada B. Adžija 1983.) - VIKTIMOLOGIJA - STUDIJA O ŽRTVAMA (1985.) Objavljivao i na engleskom, njemačkom, talijanskom i drugim jezicima.

Mr. MUHAMED ŠESTANOVIĆ, rođen 1940. godine u Modriči. Završio Učiteljsku školu u Tuzli i Filozofski fakultet u Sarajevu. Sociološke nauke magistrirao 1974. godine. Predavao sociologiju i radio na razvojno-istraživačkim poslovima. Objavio više stručnih i istraživačkih radova. Saradnik je Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu od 1992. godine. Nosilac projekta “Zločin nad mentalnim integritetom mladih u agresiji na Bosnu i Hercegovinu”.

Rezultate istraživanja saopštavao na međunarodnim naučnim skupovima: - seminar Centralno evropskog univerziteta u Pragu 1995; - Kongresu za dokumentaciju genocida u Bosni i Hercegovini, Bon 1995; - Simozijum “Omladina u informatičkom društvu”, Budimpešta 1996; - Seminar “Kriza mladih u zemljama u tranziciji”, Prag 1996.

Mr. DŽEMALUDIN ŠESTIĆ, rođen 1929. u Zenici. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje stekao u mjestu rođenja. Progonjen i hapšen od komunističke vlasti kao član organizacije “Mladi Muslimani”. Studij veterine pohađao i završio u Zagrebu 1955. Stručnu praksu u 1957. i 1958. obavljao u Danskoj i Njemačkoj. Postdiplomske studije završio u Sarajevu, stekavši naučni stepen magistra veterinarskih nauka 1975.

Jedan je od inicijatora osnivanja KDM “PREPOROD” u Zenici 1990. godine u čijem rukovodstvu se stalno nalazi. Bavi se historijom Bošnjaka, posebno bošnjačkom kulturnom baštinom. Sudjelovao u osnivanju Centra za istraživanje ratnih zločina u Zenici 1992. kojim rukovodi od 1994.

Dr. KRISTIJAN ŠVARC-ŠILING (Christian Schwarz-Schilling), rođen 1930. u Insbuku (Innsbruck, Austrija). Studirao historiju, te istočnoazijske kulture i jezike u Berlinu i Minhenu. Od 1986. do 1996. član Uprave Kršćansko-demokratske unije (CDU) Njemačke. Od 1982. do decembra 1992. godine ministar pošta i telekomunikacija. U znak protesta zbog neaktivnosti Savezne vlade na sprečavanju zločina genocida u Bosni i Hercegovini podnio ostavku. Predsjednik Pododbora za ljudska prava Ministarstva spoljnih poslova Savezne Republike Njemačke. Međunarodni medijator za Federaciju Bosne i Hercegovine.

MARIJA VERNLE-MATIĆ (Marija Wernle-Matić), socijalni radnik. Rođena 1942. u Donjoj Vijaki, kod Vareša. Osnovnu školu pohađala u Gornjoj Vijaki a potom srednju i daktilografsku školu u Sarajevu. Od 1964. živi u Švicarskoj. U Bazelu je završila školu za medicinsko-socijalni rad.

Od početka agresije na Bosnu i Hercegovinu pratila humanitarne konvoje u centralnu Bosnu u svojstvu predstavnika Udruženja za humanitarnu pomoć Švicarske. Od 1994. član je predsjedništva Evropskog foruma za Bosnu i Hercegovinu pri Društvu za ugrožene narode. Kao aktivist humanitarne organizacije "Help! Helvetia Projekt" (koju je 1992. godine osnovao Švajcarac Simon Gerber) i projekta Kulturni most Švicarska-Sarajevo, u toku rata dolazila u opkoljeno Sarajevo.

SIMON VIZENTAL (Simon Wiesenthal), rođen 1908. u Bučaču (Buczacz, Poljska, sada Ukrajina). Studirao arhitekturu u Pragu (Praha) i Lavovu. U godinama 1941.-1943. i 1944.-1945, kao uhapšenik interniran u nacistički koncentracioni logor. Od tada širom svijeta traga za još živim nacističkim zločincima. Od 1961. je direktor **Dokumentacionog centra Saveza Jevreja progonjenih od nacističkog re'ima** (Dokumentationszentrum des Bundes jüdisches Verfolgter des Nazi-Regimes) u Beču

(Wien). Između ostalog objavio: **KZ MAUTHAUSEN** (Koncentracioni logor Mathauzen - 1946.); **ICH JAGTE EICHMANN** (Lovio sam Ajhmana - 1961.); **GERECHTIGKEIT, NICHT RACHE** (Pravičnost, ne osveta - 1989.). Počasni doktor nauka velikog broja univerziteta.

Dr. RITA ZISMUT (Rita Süßmuth), rođena 1937. godine u Vupertalu (Wupperthal, Njemačka). Romantistiku i historiju studirala od 1956.-1961. godine u Minsteru (Munster, Švajcarska). Završila posdiplomske studije i 1964. godine promovisana u doktora filozofije. Od 1980. profesor pedagogije na Univerzitetu u Dortmundu, a od 1991. godine i na Politikološkom seminaru u Getingenu. Počasni doktor nauka Univerziteta u Hildeshajmu (Hildesheim - 1988.), Bohumu (Bochum - 1990.), Velikom

Trnovu (V. Tarnovo - 1994.), Temišvaru (Timisoara - 1995.), Sorboni (Sorbonne u Parizu 1996.). Od 1985. do 1988. ministar za porodicu, omladinu, žene i

zdravlje a od 1988. godine predsjednik Njemačkog saveznog parlamenta. Član rukovodstva "Instituta za istočno-zapadne studije" - IEWS i Međunarodne fondacije za omladinu - IYF, član Predsjedništva "Njemačkog društva za spoljnu politiku" - DGAP i predsjednik Evropskog pokreta - za Njemačku. Između ostalog je objavila: FRAUEN - DER RESIGNATION KEINE CHANCE (Žene - rezignacija nije nikakva šansa - 1985.), AIDS - WEGE AUS DER ANGST (AIDS - putevi iz straha - 1987.), FRAUENREDEN (Ženski razgovori - 1989.).

ARIF ZULIĆ, novinar. Rođen 1933. u Čapljini. Završio Filozofski fakultet u Sarajevu. Novinarstvom se bavi od 1960. godine. Dugogodišnji urednik u RTV Bosne i Hercegovine - odgovorni urednik Informativnog i dokumentarno-obrazovnog programa; bio zamjenik glavnog i odgovornog urednika lista "Oslobodenje" i direktor Televizije Bosne i Hercegovine. Sada rukovodilac Sektora informiranja u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

Autor više dokumentarnih i obrazovnih emisija i filmova. U toku 1992. i 1993. godine za TV Bosne i Hercegovine pripremio seriju "KORIJENI ZLA" o genocidu nad Muslimanima - Bošnjacima, čiji je reditelj bio Benjamin Filipović. Zajedno sa Džvadom Sakićem, kao koautorom uradio na Kongresu prikazani dokumentarni film "GENOCID I RATNI ZLOČINI U BOSNI I HERCEGOVINI 1991.-1995.".

Dr. JUSUF ŽIGA, rođen u Žepi 1951. Studirao u Sarajevu (Fakultet političkih nauka, smjer sociologija). Diplomirao 1976. godine, a magistrirao 1981. Doktorirao na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 1985. iz oblasti socioloških nauka. Živi u Sarajevu. Redovni je profesor sociologije na grupaciji medicinskih fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Objavio preko 100 naučnih i stručnih radova, najvećim dijelom iz oblasti sociologije medicine i sociologije kulture. Autor je pet knjiga. Značajnije su: univerzitetski udžbenik SOCIOLOGIJA

MEDICINE te BOSANSKA KRVAVA ZBILJA, UVOD U SOCIOLOGIJU KULTURE.

SKRAČENICE

SKRAĆENICE

- AP = Associated press - Asocijacija pres, Novinska agencija Ujedinjena štampa
- APC = Association for Progressive Communication - Asocijacija za napredne komunikacije
- ARD = Allgemeine Deutsche Rundfunk - Opšta (Prva) njemačka radiotelevizija
- BOSNEWS = Bosanske novosti (na elektronskoj pošti)
- BIH = Bosna i Hercegovina
- CCEE = Savjet evropske biskupske konferencije
- CIA = Central Intelligence Agency - Američka centralna obavještajna služba
- CDU = Kristlich-Demokratische Union - Hrišćansko demokratska unija Njemačke
- CE = Community of Europa - Evropska zajednica (Vidi EZ)
- CEE = Community Economic of Europa - Evropska ekonomska zajednica
- CNN = Cabel Network News - Američka kablovska televizijska mreža
- DD = Dioničarsko društvo
- DGAP = Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik - Njemačko društvo za vanjsku politiku
- DIS = Engleska obavještajna služba
- DPA (dpa) = Deutsche Presse Agenzia - Njemačka novinska agencija
- EEZ = Evropska ekonomska zajednica (Vidi CEE)
- EKD = Evangelische Kirche Deutschlands - Evangelistička crkva Njemačke
- E-mail = Electronic Mail - elektronska pošta
- EZ = Evropska zajednica - Community of Europa (Vidi CE)
- FUEV = Federalistischen Union Europäischer Volksgruppen - Federalna unija evropskih narodnih grupa
- GfbV = Gesellschaft für bedrohte Völker - Društvo za ugrožene narode
- GŠ OS SFRJ = Generalštab oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije
- HDZ (za BiH) = Hrvatska demokratska zajednica (za Bosnu i Hercegovinu)
- H.R.I. = Humanitarian Relief International - Međunarodna humanitarna pomoć
- HV = Hrvatska vojska
- HVO = Hrvatsko vijeće obrane

IALAN = International Asociation of Lawyers against Nuklear Arms - Međunarodno udruženje advokata protiv nuklearnog naoružanja

ICRC = International Committee of Red Cross - Međunarodni komitet Crvenog krsta (Vidi MK CK)

IEWS = Institute for East-West Studies - Institut za istočno-zapadne studije

IGO = Inter Government Organisation - Međuvladina organizacija

IHRLI = Međunarodni institut za ljudska prava

INDOKC = Informaciono-dokumentacioni centar

IZ = Islamska zajednica

IYF = International Youth Fondation - Međunarodna fondacija za omladinu

JNA = Jugoslovenska narodna armija

JOS = Jugoslovenske oružane snage

JMO = Jugoslovenska muslimanska organizacija

KDM = Kulturno društvo Muslimana

KEBS = Konferencija o evropskoj bezbjednosti i saradnji (Vidi KESS i OSCE)

KESS = Konferencija za evropsku sigurnost i saradnju (Vidi KEBS i OSCE)

KOV = Kopnena vojska

KPD = Kazneno popravni dom

KSC = Kulturno sportski centar

KZ = Krivični zakon

MIG = tip ratnog vojnog aviona

MKCK = Međunarodni komitet Crvenog krsta (Vidi IC RC)

MNVS = Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka

MSF = Mediciens sans frontiere, Ljekari bez granica

MUP = Ministarstvo unutrašnjih poslova

NATO = Northatlantic Treaty Organizacion - Sjevernoatlanski pakt

NGO = Non Government Organisation - nevladina organizacija

NIN = Nedeljne informativne novine

NR = Narodna republika (Vidi VR)

OS = Oružane snage

OŠ = Osnovna škola

OSCE = Organization for Security and Cooperation in Europe - Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (Vidi KEBS i KESS)

OUN = Organizacija Ujedinjenih nacija

PAM = Protivavionski mitraljez

PAT = Protivavionski top

PZT = Privremeno zauzeta teritorija

R BIH = Republika Bosna i Hercegovina

RFI = Radio Frans International - Francuski međunarodni radio

RTV = Radio-televizija

RTV BIH = Radio televizija Bosne i Hercegovine

SAD = Sjedinjene Američke Države (Vidi USA)

SANU = Srpska akademija nauka i umetnosti

SAO = Srpska autonomna oblast

SDA = Stranka demokratske akcije

SDS (BIH) = Srpska demokratska stranka (Bosne i Hercegovine)

SFRJ = Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

SHS = (Kraljevina) Srba, Hrvata i Slovenaca

SIZ PIO = Samoupravna interesna zajednica penzionog i invalidskog osiguranja

SKJ = Savez komunista Jugoslavije

SK PJ = Savez komunista - Pokret za Jugoslaviju

SPC = Srpska pravoslavna crkva

SPS = Socijalistička partija Srbije

SR = Socijalistička republika

SRS = Socijalistička Republika Srbija

SRJ = Savezna Republika Jugoslavija

SSRN = Socijalistički savez radnog navoda

SSSR = Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

SUP = Sekretarijat unutrašnjih poslova

TO = Teritorijalna odbrana

TUSIAD = Udruženje turskih poslovnih ljudi i industrijalaca

TV = Televizija, televizijski (aparati)

TZV (tzv) = takozvani (a, o)

UN = Ujedinjene nacije

UNICEF = United Nations Childrens Emergency Fund - Međunarodni fond za pomoć djeći

UNIDO = United Nation Industrial Development Organisation - Organizacija Ujedinjenih nacija za industrijski razvoj

UNESCO = United Nations Educational Scientific and Cultural Organization - Međunarodna organizacija za prosvjetu, nauku i kulturu

UNHCR = United Nations High Comision for Refuges - Visoka Komisija Ujedinjenih nacija za izbjeglice

UNPROFOR = United Nations Protection Forces - Zaštitne snage Ujedinjenih nacija

USA = United States of America - Sjedinjene Američke Države (Vidi SAD)

VBS = Vojska bosanskih Srba, Vojska RS

VO = Vojna oblast

VR = Volksrepublik - Narodna Republika

WDR = Westdeutsche Rundfunk - Zapadnonjemačka radiomreža, Keln (Köln)

ZDF = Zweite Deutche Fernsehen - Druga njemačka radiotelevizija

Sadržaj

PREDGOVOR	
Tilman Cilh (Tilman Zülch)	5
PREDGOVOR	7
OTVARANJE KONGRESA	17
Tilman Cilh (Tilman Zülch)	
MEĐUNARODNI KONGRES ZA DOKUMENTACIJU GENOCIDA U BOSNI	19
Dr. Smail Čekić	
O GENOCIDU PROGOVORIMO ISTINITO	23
Tan Šri Gazali (Tan Sri Ghazali Shafie)	
SAČUVATI MULTIETNIČKU BOSNU I HERCEGOVINU	25
Simon Vizental (Simon Wiesenthal)	
BOSNA NE SMIJE BITI ŽRTVA MIRA	28
Alija Izetbegović	
U BOSNI SE BRANE CIVILIZACIJSKI PRINCIPI	30
Dr. Rita Zismut (Rita Süßmuth)	
OKRNJENI UGLED MEĐUNARODNE ZAJEDNICE	31
Dr. Haris Silajdžić	
OVO STOLJEĆE JE STOLJEĆE GENOCIDA	33
Marek Edelman	
PORAZ EVROPSKE CIVILIZACIJE	35
AGRESIJA - AMBIJENT GENOCIDA	41
Mr. Muharem Kreso	
AGRESIJA NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU - AMBIJENT POČINJENOG GENOCIDA -	43
Johanes Folmer (Johanes Vollmer)	
JESU LI RATOVI U BOSNI I HRVATSKOJ GRAĐANSKI RATOVI?	70
Dr. Muhamed Nuhić	
ŠTAMPA, RADIO I TELEVIZIJA SRBIJE U PRIPREMI AGRESIJE PROPAGANDNA PRIPREMA GENOCIDA	83
Dr. Bećir Macić	
PARAMILITARNE FORMACIJE U AGRESIJI NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU	91

Dr. Marko Veselica	
TEMELJNI IZVORI I AKTERI GENOCIDA NA PROSTORU HRVATSKE, BOSNE I HERCEGOVINE I EX-JUGOSLAVIJE	99
Dr. Ane Herbst (Anne Herbst)	
ZAGOVARA LI SRPSKO-PRAVOSLAVNA CRKVA RELIGIOZNU I NACIONALNU MRŽNJU?	109
Dr. Mujo Slatina	
SOCIJALNO-PSIHOLOŠKO RAZUMIJEVANJE SRPSKOG GENOCIDNOG PONAŠANJA	116
Mr. Muhidin Pelešić	
ODBOJNOST EVROPE PREMA ISLAMU I EVROPSKO NEPOZNAVANJE ISLAMA	
- UZROK GENOCIDA NAD BOŠNJACIMA?	124
Štefan Miler (Stephan Müller)	
IZVRŠENJE AGRESIJE I MASOVNOG PROGONA U ZVORNIKU	132
Štefan Miler (Stephan Müller)	
PRISILNA DEPORTACIJA NESRPSKIH STANOVNIKA GRADA ZVORNIKA U SJEVEROISTOČNOJ BOSNI	137
Miro Lazović	
POLITIČKI AMBIJENT AGRESIJE NA BOSNU I HERCEGOVINU	142
KARAKTER ZLOČINA	151
Dr. Muhamed Filipović, akademik	
KORIJENI AGRESIJE	153
Dr. Elizabet Erdman-Pandžić (Elisabeth von Erdman-Pandžić)	
VELIKOSRPSKA IDEOLOGIJA U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI	159
Dr. Mustafa Imamović	
KONTINUITET GENOCIDA NAD BOŠNJACIMA	169
Dr. Rasim Hurem	
IDEJA I PRAKSA BORBE ZA "VELIKU SRBIJU" U 19. I 20. STOLJEĆU	175
Dr. Ismet Grbo	
IDEOLOGIJA ČETNIČKOG POKRETA - IZVOR GENOCIDA NAD BOŠNJACIMA	184
Dr. Zvonimir Šeparović, akademik	
GENOCID I RATNI ZLOČINI S POSEBNIM OBZIROM NA ŽRTVE	191
Džem Bojner (Cem Boyner)	
OTVORIMO OČI PRED ZLOČINOM	199
Dr. Kristijan Švarc-Šiling (Christian Schwarz-Schilling)	
PODRŽATI BORBU ZA ODBRANU LJUDSKIH VRIJEDNOSTI I ČOVJEKOVA DOSTOJANSTVA	204

Mr. Radomir Marinković

ZLOČIN KAO SREDSTVO ZA POSTIZANJE VELIKOSRPSKIH

Dr. Ivan Cvitković

MRŽNJA - PUT U ZLOČIN ..... 219 - 235

DOKUMENTACIJA POČINJENIH ZLOČINA 235

Dr. Smail Čekić

GENOCID U BOSNI I HERCEGOVINI 1991.-1995. 1 237

Muhamed Bešić

ZLOČINI U BOSANSKOJ KRAJINI 247

Mustafa Smajlović

SVJEDOČENJA U MOJE PERO 256

Vasvija Vidović

ZLOČINI NAD CIVILIMA U SARAJEVU 265

Dr. Miljenko Aničić

STRADANJA BANJALUČKE BISKUPIJE 277

Fadila Memišević

MASAKR NA VLAŠIĆU 281

Mr. Džemaludin Šestić

STRADANJE STANOVNIŠTVA OPĆINE
KOTOR-VAROŠ U AGRESIJI 1992. 289

Paul Mojzeš (Paul Mojzes)

RELIGIOZNOST RADOVANA KARADŽIĆA 295

Martin Fišer (Martin Fischer) i dr.

PREŽIVJETI RAT 300

Smail Balić

UNIŠTAVANJE AUTOHTONE KULTURE OD STRANE NEPRIJATELJA I
PRIJETNJA NARODNOM DUHU OD STRANE PRIJATELJA - DVA
MANJE ZAPAŽENA ASPEKTA GENOCIDA 319

Harm de Jong (Jonkheer Harm De Jonge)

KAKO JE PALA SREBRENICA 330

Roj Gatman (Roy Gutman)

REPORTEROVO VIĐENJE NEDAVNIH DOGAĐAJA 347

Pjer Valijer (Pierre Vallieres)

PREŽIVJETI U PRISUSTVU SMRTI 362

Ing. Greta Ferušić

JEVREJSKA ZAJEDNICA U AGRESIJI NA REPUBLIKU BOSNU I
HERCEGOVINU 369

Dr. Mehmed Kenović

UNIVERZITET - ŽRTVA AGRESIJE 373

Dr. Izet Beridan PORODICA, PORODIČNI SISTEM I AGRESIJA NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU	382
Dr. Monika Hauzer (Monika Hauser) RAT PROTIV ŽENA I NJIHOV OTPOR	394
Veronik Naum-Grap (Veronique Nahoum-Grappe) SISTEMATSKA SILOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI ILI SMIŠLJENI METOD ETNIČKIH ČISTAČA	405
Mr. Muhamed Šestanović ZLOČINI NAD MENTALNIM INTEGRITETOM DJECE ZA VRIJEME AGRESIJE NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU	417
Jovan Divjak, brigadni general ZLOČINI JUGOSLOVENSKE ARMIIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	424
Dr. Salahudin Dizdarević POVREDE DJECE U OPKOLJENOM SARAJEVU ZA VRIJEME AGRESIJE NA REPUBLIKU BOSNU I HERCEGOVINU	430
Muharem Omerdić PORUŠENI I OŠTEĆENI SAKRALNI I DRUGI OBJEKTI ISLAMSKE ZAJEDNICE U BiH 1992. DO 1995.	436
Mr. Luka Brković GENOCID NAD KATOLIČKOM CRKVOM U BOSNI I HERCEGOVINI	445
Edhem Godinjak ZLOČINI U KONCENTRACIONIM LOGORIMA	452
Dr. Ljubomir Berberović, akademik EKOCID U SARAJEVU 1992-1994. OKOLNOSTI, DIMENZIJE, POSLJEDICE	463
Dr. Jusuf Žiga KULTUROCID - OBILJEŽJE GENOCIDA NAD BOŠNJACIMA	470
Tesma Elezović, svjedok PONOS RANJENE DUŠE	479
Sulejman Kahrmanović, svjedok PREŽIVIO STRIJELJANE	485
Sabina Sivic, svjedok SVIJET POSMATRAČ GENOCIDA	488
Marija Vernle-Matić (Maria Wernle-Matić), svjedok BILI SMO TAOCI U KULI	491

**ODNOS MEĐUNARODNE ZAJEDNICE
PREMA GENOCIDU U BOSNI I HERCEGOVINI 507**

Dr. Haris Silajdžić

ODNOS MEĐUNARODNE ZAJEDNICE PREMA
AGRESIJI I GENOCIDU U BOSNI 509

Dr. Džon Guld (John-Jonathan Gould)

ZAPAD NIJE DJELOVAO PROTIV GENOCIDA U BOSNI
- POSMATRAO GA JE 517

Noel Malkolm (Noel Malcolm)

HISTORIJSKI MITOVI I ODBIJANJE ZAPADA
DA PRIZNA GENOCID U BOSNI 520

Li Brajant (Lee Bryant)

"MIROVNI PROCES" - LEGALIZIRANJE GENOCIDA 526

Dr Adrian Hastings (Adrian Hastings)

SAUČESNIŠTVO MEĐUNARODNE ZAJEDNICE U
GENOCIDU U BOSNI 532

Maršal Frimen Haris (Marshall Freeman Harris)

POLITIKA SJEDINJENIH DRŽAVA U ODNOSU NA BOSNU
- NOVE KAPITULACIJE - 541

Frenk Mekloski (Frank McCloskey)

STAV SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA I KONGRESA 545

Rahel Beš (Rahel Bösch)

UBIJANJE U BOSNI I HERCEGOVINI 549

Hajdi Rudolf (Heidi Rudolf)

SMISAO, CILJ I REZULTATI JEDNOG NEDRŽAVNOG TRIBUNALA 554

Mustafa Malik (Mustafa Malik)

ZA VEĆU EFIKASNOST UJEDINJENIN NACIJA 563

Detlef Klajnert (Detlef Kleinert)

NEADEKVATNI POSTUPCI SVIJETA 567

Muhamed Bedr (Mohammad Badr)

TRAŽENJE ODGOVORNOG RJEŠENJA ZA
BOSNU I HERCEGOVINU 571

KODIFIKACIJA POČINJENIH GENOCIDNIH RADNJI I KAŽNJAVANJE ZLOČINA	577
Dr. Mehmed Deković NEOPHODNOST REVIZIJE I POTPUNJE KODIFIKACIJE KRIVIČNOG DJELA GENOCIDA	579
Sead Hodžić PRAVNE INICIJATIVE POVODOM NEKIH ZLOČINAČKIH FENOMENA U AGRESIJI NA BOSNU I HERCEGOVINU	587
Mehmedalija Hadžić ZLOČINI U BOSNI I PITANJE KAZNE U SVIJETLU ISLAMSKOG UČENJA	594
Suljo Babić KRIVIČNA DJELA GENOCIDA I DRUGIH ZLOČINA U PRAKSI BOSANSKO-HERCEGOVAČKOG PRAVOSUĐA	602
Paul Mincel (Paul Münzel) KAŽNJAVANJE ZLOČINA KOGA SMO PREVIDJELI	608
Dr. Edin Šarčević ODGOVORNOST KOLEKTIVITETA - PRILOG RAZUMIJEVANJU KOLEKTIVNE ODGOVORNOSTI SRBA -	612
Fon van den Bizen (Phon van den Biesen) SLUČAJ GENOCIDA PRED MEĐUNARODNIM SUDOM PRAVDE	623
Timoti Relih - Felou (Timothi Roellig - Fellow) PRAVNI ASPEKTI "ETNIČKOG ČIŠĆENJA" U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI	629
Stjepan Kljuić ZLOČIN BEZ KAZNE	634
Dr. Ketlin Mahonej (Kathleen Mahoney) i dr. KANADSKO ISKUSTVO NA PRIKUPLJANJU DOKAZA O GENOCIDU U BOSNI I HERCEGOVINI	639
Dr. Safet Halilović ODREDBE MEĐUNARODNOG PRAVA I GENOCID NAD BOŠNJACIMA	645
Dr. Frensis Bojl (Frensis Boyle) POKUŠAJ ZAUSTAVLJANJA GENOCIDA NAD NARODOM I REPUBLIKOM BOSNOM I HERCEGOVINOM	657
Dr. Šerif Basjuni (M. Cherif Bassiouni) i dr. ISTORIJAT EKSPERTNE KOMISIJE UJEDINJENIH NACIJA	669
Konstanti Gebert (Konstanty Gebert) IZVJEŠTAVANJE NIJE DOVOLJNO - MISIJA ZA LJUDSKA PRAVA TADEUŠA MAZOVJECKOG -	680

DISKUSIJE	689
KO DIJELI BOSNU? (PANEL DISKUSIJA)	691
BEOGRAD POKRETAČ RATA - ODGOVORI NOVINARIMA	703
ZAVRŠNA SJEDNICA	717
Dr. Smail Čekić	
NASTAVITI SA ISTRAŽIVANJEM GENOCIDA U BOSNI	719
Tilman Cilh (Tilman Zülch)	
DOKUMENTIRAN GENOCID	723
- PISMO KONGRESA KONTAKT-GRUPI	728
- BONNSKA DEKLARACIJA O GENOCIDU U BOSNI I HERCEGOVINI od 4. SEPTEMBAR 1995.	730
PRILOZI	737
1. "ETNIČKO ČIŠĆENJE" I ZVJERSTVA U BOSNI - IZVJEŠTAJ CENTRALNE OBAVJEŠTAJNE AGENCIJE - CIA OD JULA 1995. GODINE	739
2. NARODNA TUŽBA (ACTIO POPULARIS) PROTIV B.B. GALIJA I J. AKAŠIJA	747
3. PRESUDA STALNOG TRIBUNALA NARODA OD 11. DECEMBRA 1995. GODINE	755
4. NARODNA TUŽBA (ACTIO POPULARIS) PROTIV SLOBODANA MILOŠEVIĆA	763
POGOVOR	767
Mr. Muharem Kreso	
P O G O V O R	769
BILJEŠKE O AUTORIMA	777
SKRAĆENICE	807
SADRŽAJ	815

**LISTA SPONZORA KOJI SU OMOGUĆILI ODRŽAVANJE MEĐUNARODNOG
KONGRESA ZA DOKUMENTACIJU GENOCIDA U BOSNI I HERCEGOVINI,
BON, 31. avgust - 4. septembar 1995.**

Allianz Versicherung Niederlassung Stuttgart
Bistum Freising
Bistum Stuttgart - Rottenburg
Coordination Committee of Humanitarian organizations (CCHO)
Deutsche Bank
Deutsche Katholische Bischofskonferenz
Elektrizitätswerke Mitteldeutschland (EAM)
Evangelische Kirche Sachsen
Evangelische Kirche Hessen - Nassau
Evangelische - Lutherische Kirche Thüringen
Evangelische Kirche von der Pfalz
Europarat
Friends of Bosnia Action Group, Kuala Lumpur (Malaysia)
Gothaer Versicherung
Ahmed Güler
Human Relief International (H.R.I. U.K.)
Human Relief Association, Egypt
IG Bau - Steine - Erden
Islamic Relief Worldwide
Kemal Sahin
Recep Keskin
Muwaffak Foundation
Rat der Evangelischen Kirchen Deutschlands (EKD)
Soros Foundation
Verein der Islamischen Organisationene in Europa
Giz, Aydin
Kuvajtski generalni komitet za humanitarnu pomoć, Zagreb
DD "Centrotrans - Prevoz putnika" Sarajevo

Zahvaljujemo sponzorima koji su omogućili objavljivanje ovog Zbornika:

HELP! HELVETIA PROJEKT - Schweiz
FOND OTVORENO DRUŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE Sarajevo

Štampa:

JP GEODETSKI ZAVOD BiH - SARAJEVO

Za štampariju:

Sead Hodžić

Tiraž:

1000